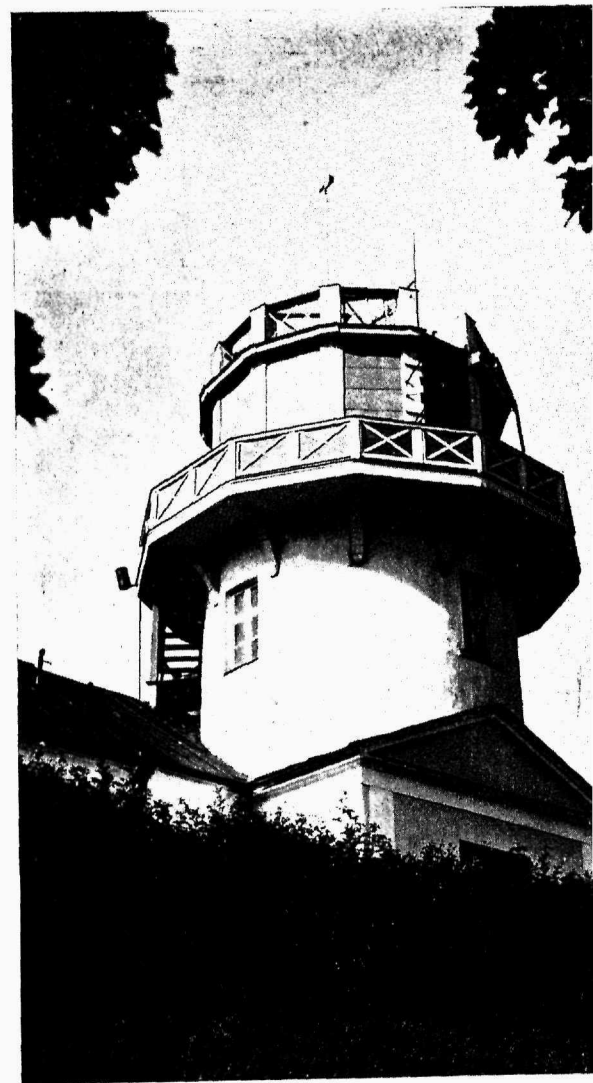

TULEVIK RAJAJ

Sisukord: Toimetus — Aastakäigu lõppvaol. H. Visnapuu — Emadepäevaks. A. Vaigla — Vabadele radadele. Aino Virge — Rõõm ühest ilusast päevast. I. Ranne — Varakevad. Jüri Jürimaa — Lühike jutt. H. Jänes — Matkama! Rain Rebas — Kaks luuletust. V. Valter — Läkitus sõbrale. Aug. Kalvi — Lemmelaul. Aug. Jakobson — „Tuleviku Radade“ noortele. H. J. — Ungari pustade romantika. R. Keres — Suuremat tähelepanu õpilaste vabaaaja sportimisele! Riisikas — Hambavalu. E. Noorkukk — Kalevipoeg kivi viskamas. Mag. T. — Suvi tuleb. I. S. — James Watt. E. Koots — Kaugenägemine. A. M. — Tartu koolide käsipall. Z. R. — Väikesed lood suurtest meestest. V. Valter — Eesti kooliajakirju. Kirjandusarvustusi. Mõistatustenoruk. Võistlused TR-de sisustamiseks. Ringvaade: Tartu Õhtune Gümnaasium, ENKSTG jne Joh. Aavik — Keelenurk. Toimetusele saadetud kirjandus.

Kaas V. Pirgilt./ Kaanepilt — Foto K. Ehapalu.

NOBELI LAUREAATE

Rabindranath Tagore: Gitanjali. Aednik. (1 köites)

Anatole France: Sylvestre Bonnard'i rolm (1 köites)

Maurice Maeterlinck: Tarkus ja saatus (1 köites)

Henryk Sienkiewicz: Ristirüütlid (2 köites)

Romain Rolland: Jean Christophe (4 köites)

Knut Hamsun: Segelfossi alevik (1 köites)

Karl Gjellerup: Tuuleveski (1 köites)

Selma Lagerlöf: Jeruusalemm (2 köites)

Sinclair Lewis: Peatänav (1 köites)

Ivan Bunin: Küla (1 köites)

10

AUTORIT

* II SARI *

15

KÖITES

POSTI JOOKSEV
ARVE NR. 2055

K./Ü. „LOODUS“

POSTKAST 66
TELEF. NR. 4-35

TULEVIKU RAJAD

EESTI KESKKOOLI- JA GÜMNAASIUMINOORSOO AJAKIRI

II aastakäik

6. mai 1936

Nr. 10

Aastakäigu lõppvaol

Käesoleva numbriga lõpetavad „Tuleviku Rajad“ esimese teeosa oma pikast kaugele tulevikku suunatud radakonnast. See esimene osa oli tutvumise ja tutvustamise, otsimiste ja katsetamiste, loomise ja kujundamise ajastu.

Palju on tulnud leitud, äratada, õhutada, ligi tõmmata. Ja kui kõigile raskusele vaatamata selle lühikese esimese kooliaasta jooksul meie vastne ajakiri on suutnud tungida laialdasisse noorteringidesse ja leidnud kõikjal innukaid pooldajaid lugejate ja kaastööliste näol, siis peab küll mõnma, et meie nüüdisnoorsoos kõigi kahtlemiste kiuste on küllaldaselt aateid ning huvisid, indu ning tarmu ja et ta tunneb põlevat vajadust oma ülemaalse kõiki koolinoori ühendava ajakirja järele.

„Tuleviku Rajad“ — see on meie õpiskleva noorsoo parima ning kultuuri-tahtelisema osa eneseavalduse paik. „Tuleviku Rajad“ tahavad olla meie noorte tuksuva hingeelu, nende püüdluste ja otsingute kajastajaks. Nad tahavad aga ka olla juhendajaks noortele maailmavaateliste küsimuste selgitamisel ning lahendamisel ja teenäitajaks nendele n e n d e tähistele poole, kuhu peab sammuma meie arenev noorsugu, et sirguda elujaatavaks, teovõimeliseks ja rahvuslikeks Eesti kodanikeks; nad tahavad olla tõelisteks radadeks, mis viivad tulevikku.

Senised „Tuleviku Rajad“ on jõudumööda püüdnud teostada endale võetud ülesandeid. Nad on tänulikud kõigile õpilastele, õpetajatele ja teistele meie noorsoost huvitunule selle abi eest, mis nad on oma kaastööga osutanud noorele ajakirjale. Toimetus julgeb loota, et see elav ja laialdane huvi ajakirja vastu ei lakka edaspidigi, vaid kestab üha edasi järgnevaisse ja järgnevaisse aastasse ning aastakümneisse ja tagab seega meie keskkooli- ja gümnaasiuminoortele ajakirja, mis väärtustab ja õilistab nende elu.

Toimetus soovib kõigile tulevikuradalastele parimat suvepuhkust. Andku eelolev helge suvi Teile seda, mida hämar, aga töökas talv võibolla võlgu jäi, kosutagu ta Teile väsinud jõude, et võiksite sügisel taas tagasi tulla koolipinkidesse või siirduda mujale häätujuulisina ja reipaina, täis jõudu ja tarmu, valmis uusiks pingutusiks ning ponnistusiks. Jätkugu Teil siis seda jõutagavara „Tuleviku Radadegi“ jaoks.

Emadepäevaks

Emalille, murevarsi,
valuvääte panen värssi,
emakene, emmekene.

Kokku südame kõik valgub.
Oh, kui palju sulle võlgu,
emakene, emmekene.

H. Visnapuu

Vabadele radadele!

„Kõik on küll lubatud, kuid kõigest pole kasu.“
Paulus.

Vastu suve ruttab jälle rühmkond küpsi noori oma elu iseseisvale teele. Ule eluküpsuse künnise vabade radade kaudu mitmesuguseile tegevusväljadele viivad neid nüüd nende sirged sammud. Suure siseväärtuse omanikena võivad need noored asuda ise otsustama, mida nad õigeks, hääks ning ilusaks peavad. Julgeda ise, tahta ja võtta ise! — need lauliku sõnad on elusaks saamas meie noortele abiturientidele.

Noored kodanikud! Kõik hoiatavad viidad on võetud maha teie teede äärtelt. Hoiatavaid signaale ei kuule te enam nõnda nagu senini. Nüüd lähete ise, endisi piire pole. Nüüd on antud otsustada, taadelda, veenduda teil enestel — iseseisvalt. Kontrollige end hästi, kritiseerige oma kavatsusi, kogege ise tegude kaudu, mis on hää, mis on ilus, mis on kasulik oma maale ja oma rahvale.

Noored võitlejad, kuigi teie nooruse mängurada on lõpukorral, kuigi teid enam ei juhita ega hoiatata nii innukasti, nii järjekindlasti, nagu tehti seda koolide kitsaste koridoride raamis, kuigi mõni teist tunneb esialgu nagu võõristavat maha-jäetust, teadke kummatigi, et teie hääks juhiks on kasvatusasutisist kaasa võetud valgus. Selle kaunil helgil, selle juhtival säral võite julgesti saavutada oma õilsaid eesmärke.

Seepärast: ärge kokkuge, olge julged ning kindlad; teadke ühes meie laulikuga, et „sügavale mõistmisele viib üksi tööde, mis on koget oma ahastuse sees.“

Ent ärge unustage ka elutarka Paulust:

„Kõik on küll lubatud, kuid kõigest pole kasu.“

A. Vaigla

Rõõm

ühest ilusast päevast

Hommikul ärkan varakult ja lippan kohe vaatlema oma saabumiskoha ümbrust. Mõnikümmend sammu majast lookleb jõgi nagu vallatult lehviv tanupael läbi soise heinamaa. Teispool jõge kerkib aasa lõppedes liivane mäeahelik hilissuvisestrohelusejäänusest, kandes uhkeldades oma turjal suurepärasid männitukka. Ehmunult piilub tilluke majake mändide vahelt ja hingab oma igatsusi ühes sinaka suitsujoaga välja hommikusesse avarusse. Leeriplikalt roosatab taevaäär kaugusest paistvate metsade taga. Seejärele uudistab päikeseratas naeratades horisonti ja kerkib siis veetlevana selge sinitaeva võlvile. Üks lind sirtsuub majaga taga metsas ja nõgimust kassike liibub nurades mu jalgade vastu.

Mu sõber ilmub värskena ja puhanuna künnisele ja sirutab ringutades käsi virvendava sügispäikese käes. Kuis on ta ilus ja armas, kui ta seisab naervana ja noorena siin hommikuvalguses! Õnnelikena ulatame käed, et minna üheskoos nautima sügislooduse ilu.

Jalutame jälle läbi metsa. Märkan kahetsedes, et on kadunud kõik õhtune müstilisus ja kitsus. Mets on hõre ja majesteetlik, salapärasus on nagu ha-

junud ühes hommikuse uduga ja puude vahelt kuulduv kärarikka elu hääli. Jõgi silmuskleb muretult kahe mäeriba vahel. Uudishimulikult jookseme sõbraga üle pehme ja vesise soo veeni. Hirmunult vilksatab sätendav kalake pervealusesse ja laseb oma hõbedastel soomustel läigelda päikesekiirtes. Uimud ja saba virvendavad punaselt, just kui oleks kolm piiska verd tarretunud kalakese seljale. Ronime üles mööda savikat mäerinnakut ja hüpleme üle murdunud okste. Rohelisi kuuski vaheldub sinakate mändidega, tumerohelisi kadakaid kükitab palukavarte keskel, mustad marjad itsitavad kurjadena torkivate okste vahelt. Samblasülest punetavad hapud palukad ja kännu kõrval kollendavad seenekobarad. Kuuskede ja mändide tumedast foonist eraldub kollaseid laike — üksikud kased kiigutavad mahedas tuules oma oksid, mille küljes ripub harvu lehti, nagu ilustisi jõulupuul. Kirju rähn kopsib innukalt ühel samaldunud puutüvel ja päikeses liiguvad ta valge-musta-triibulised tiivasulad.

Korruga silman keset helerohelist samblalagendikku halle samblikke. Kavalalt naeratades kummardub mu va-

distav sõber üle sambla ja meisterdab hallidest sambliku-tuustidest ühe nime üle halja samblavälja. Õnnelikult noogutan pääga ja tajun suurt sõprust, mis soojendab mu isekat hinge.

Sammume edasi ja peatume ühe vaikselt lebava järvekese kaldal. Kasetüved valendavad veepeeglis, mõned lepad sirutavad veest oma halle tüvesid, sest vesi järves on tõusnud üle kallaste sügiseste vihmasadude tagajärjel. Üksikud heinatuustid kõiguvad ahas-tades liikumata vees. Ajal, kui säääl nõnda vaikides seisame, kahiseb põõsastes ja mingi helepruun olend hüppab pikil sammel otse meie poole. Mär-ganud meid, kiirustab ta oma hüppeid ja kaob pruunide tüvede taha. Kaugemal ta peatub ja vaatleb meid pik-kade kõrvade liikudes. Imestan maha-

jäetud metsade rahu ja vaikust, hin-gan rõsket sügislemu.

Nagu salajane lein laskub mu mu-retule meeleolule ja pisut nukrana sammume tagasi koju, sest päike püüab pugeda silmapiiri taha. Mu sil-mad on väsinud. Olen läbiläbi roidu-nud, sest olen kogu oma olemusega neelanud maastikke ja elamusi; üht-lasi olen silmini-kõrvuuni täis uudset rõõmu, mida valmistab üks päev vabas sügislooduses.

Õhtul ootame sõbraga oma vana pimedusse tormajat, et ta tooks meid tagasi meie töö ja murede juurde. Pea-gi istume vagunis. Uinutades vuravad rattad. Vahin igatsedes aknast välja pimedusse, kust säravad linnatuled. Vahin igatsedes, sest säääl särab ka tuli minu aknast, säääl on minu kodu . . .

(„TTG“ nr. 2)

J. Ranne

Varakevad

*Mu aian uimastavat mullahõngu
kesk noori, hiirekõrvun puid.
Nartsisse, tulpe aiaveeren —
noid värskaid, äsjaavat suid.*

*Näe, kuldmünt naeratlev säääl ujub kuu
kesk taeva lõheroosat amplit,
tal kummarduman iharhuulne suu
ja silmin naerab, hullab kevad.*

*Ja väriseden virgub udust kevadneid,
nü pelglik, sametsilmne, unine,
täis lumikellukesi habras süli . . .*

*Taas hurmast lõhnab siniväli,
ja naerab kuldmünt kollane:
oo tule, kevad, hõbeta ka minu taevateid! —*

Lühike jutt

kevadest, päikesest ja laua taga kiiurutamisest

Öeldakse, et kevad olevat tore asi ja pealegi niisugune asi, mida noorus pidavat rinnas kandma.

Allakirjutanu arvates on see pisukene arusaamatus. Mõelge ise:

Väljas mühiseb uhkeid tuuli, taevas sirab ja sinendab, päike kuldab ja kumiseb, aasad tärkavad, puud pilgutavad silmi, jõgedel kiiguvad paadid ja metsad kutsuvad: tule, poiss, tõmba rind täis värskaid ja vastseid rõõme!

Igal pool tuikab ja tuksub.

Igal pool särab ja sätenab.

Aga mina, abiturient Jüri Jürimaa?

Mina kükitan laua taga. Hommikust õhtuni. Mul on raamatuvirnad ees, vihikud ees ja taga, tint, pliiats, nukrad seinad, tinkjas õhk...

Mul enesel on väsinud silmad ja peas müttavad ringi saksa keel, inglise keel, teoreemid, vormelid, teesid ja antiteesid. On käimas vägev lahing ja on äärmiselt tusastav mõelda: kes jääb peale, kas teoreem või Jüri Jürimaa?

Väljas aga...

Väljas kutsuvad ja mühavad metsad...

Kas kevad on siis tore asi?

Kuidas ma teda rinnas kannan, kuidas säärast ussi oma põues soojendan?

Hinge kisub lõhki see kevad. Ta meelitused teevad haigeks, sest neile meelitusile pole võimalik järele kõndida. Raamatuvirnad ja vihikud, koolmeistrid ja direktorid seisavad põlki ees. Ka ma ise seisan ees, sest töö tuleb lõpule viia, ei tohi end lasta hukutada aasade ja nurmede võlust.

Just nii, töö tuleb lõpule viia. Las luuletaja laulab „Nooruse aeg on kevadet rinna sees kanda...“, mina vastan „Noorus tormab abituriumi randa“ ja hoian nina tindipoti kohal.

Sest ma tean:

Varsti, varsti kiidab töö tegijat, varsti oled jõudnud lõpule ja siis... Noh, kevad ei jookse ju nii ruttu minema, küllap jõuan metsi ja jõgesid rünnata. See on häa lohutus ja määrleb igatsevale südamele parajat palsamit.

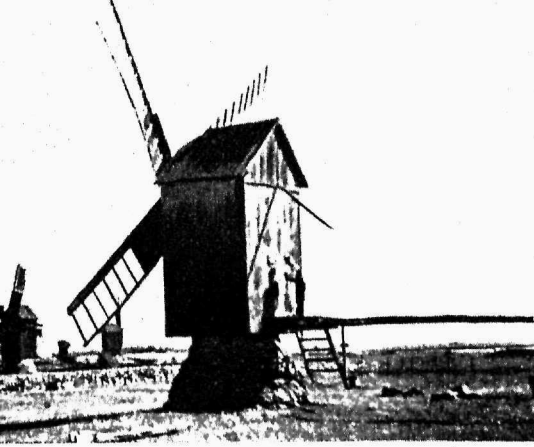
Nende kevade lootustega seekord lõpetab

Jüri Jürimaa, abiturient

Kalurid

MATK

Matkamise praktilise kül-
je kohta vt. kirjutust TR-de
1. numbris.

Toimetus.

Saabunud on kevad. Varsti katkestavad koolid õppetöö ja noored siirduvad veet-
ma pikemat suvevaheaega. Mõned õpi-
lasist jäävad suveks linna, mõned sõida-
vad maale. Paljudel on võimalik vaba-
malt veeta oma suvevaheaega. Paljud
ainult vahetavad oma tööala ja on kogu
suve jooksul toimes, kas oma vanemate
või võõraste juures, et luua endale edasi-
õppimise võimalusi sügiseks. Aga pea-
aegu igapäev jääb pika suve jooksul mõni
päev vabaks, mida ta võib kasutada oma
äranaagemise järele. Kuidas võiksime neid
mõningaid päevi kõige paremini veeta?

Ei ole küll mõnusamat ja õilsamat aja-
veetmisviisi kui matkamine. Seepärast
kõik, kel vähegi võimalik, matkama
mööda kodumaad. Matk ei tarvit-
segi olla alati väga pikk, juba mõnigi
päev hulkumist mööda maad annab
matkajale ilusaid ning jäädavaid muljeid.
Ei ole selleks vaja ka erilisi ettevalmistusi
ega liiklemisvahendeid — parim ja kind-
lam, ühtlasi kõige odavam edasipääsemis-
viis on jalakäimine. Matkake üksi, kaks
või kolmekesi. Suurem jõuk on juba häi-
riv ja lahkavamusi tekitav, samuti on
siis tülikam öömaja leidmine.

Matkamisel jälgige loodust, nautige
selle ilu, süvenege selle mitmekesisus-
tesse. Vaadeldge edasiruttavaid pilvi, met-

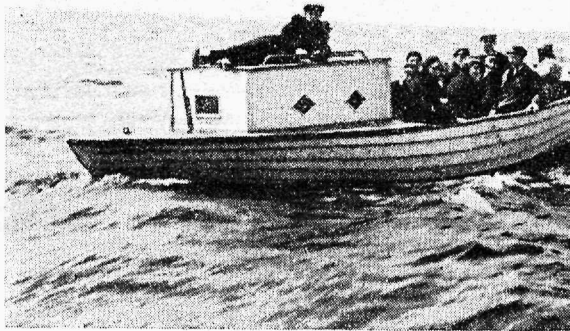
sade, niitude ja järvede vahelduvat ilu;
kuulake metsade jutlemist ja veejugade
rahusat kohinat. Ärge unustage seisatu-
mast ka mõne pisema olendi, putuka,
lille juures ja imetlemast selle tagasi-
hoidlikku või hõiskavat ilu. Ärge unustage
tähele panemast ka loomi ja linde! Mat-
kamisel ärgem piirdugem aga ainult loo-
duse vaatlemisega, vaid meie tähelepanu
kõitku sama palju ka rahvas. Jälgigem
inimeste tööd ja tegevust, rahva iseloomu
ja kombeid, keelt ja välimustki. Astuge
kõnelusse talutaatide ja -eitedega, tutvuge
nende lihtsuse ja maailmasuhtumisega.

Aga matkamisel on päälle selle, et ta
viib meid vahetusse kokkupuutesse
loodusega ja inimestega, veel teinegi
külg. Matkamine kasvatab iseloomu. Kui
matkame ainult mõne päeva, ei ilmne see
veel nii selgesti. Kui aga peab viibima
matkal mitmeid nädalaid, kui peab teine-
kord veetma öidki lageda taeva all, kui
tabab meid teel vihm, mis kastab rõivad
ja jalatsid, ja kui selle juures siiski püsib
ja peabki püsima hää meeoleolu, — siis
mööname, et matkamine karastab meie
iseloomu ja arendab inimeses tusedust ja
vastupanu ja leppimist vähesega. Matka-
mine viib meid üha uutesse olukordades-
se, uutesse seisukordadesse, uute inimes-
te keskele, ja me peame kohanema kõi-
gega. Ja see kasvatab meis orienteeru-
misvõimet.

Veetkem siis suvel kas või mõnedki
päevad matkates. On palju kohti kodu-
maal, mis paeluvad oma iluga. On Nee-

A M A !

ruti kaunid vallseljaked ja vaiksed järved, on Laiuse laiad heinamaad ja kõrgeid voored, on Vaivara võrratud Sinimäed, on Otepää kuplirmaastik ja Pühajärve hõbeselged veestikud. Mindagu korraks Põhja-Eesti rannikule ja matkatagu piki seda kõrget ning järsku pae-kallast, imeteldagu selle suurejoonelisust ja nauditagu merele avanevat avarat vaateala. Või mindagu korraks Võrumaale, tõustagu Haanja kõrgendikele ja nauditagu Rõuge tuhandete järvede ilu.

Kuid ka matkamisel, hulkumisel vähem tuntud aladel on oma veetlevus, oma luule. Vahest just kõrvalistes kohtades, vaikselt metsatell, mahajätetud järvede ääres, põlises laantes leiab kõige rohkem meeldivat, leiab kõige ilusamat. Seepärast võib minna ka Avinurme ürgmetsadesse, tutvuda Avinurme puutööstusega, võib hulkuda Peipsi liivaluuteil, tehes võimaluse korral kaasa ka mõne kalastusretke Peipsile. Võib matkata Pärnumaale, laskuda mööda mereranda alla Häädemees-tesse ja Tahkuranda, võib uidelda Audru

soisil maa-alul. Või matkatagu Võrumaale, laskutagu alla mööda püha Võhandu jõe orgu kuni Peipsini ja õpitagu sellejuures tundma seda omapärast maanurka ja selle lahkeid ja hääsüdamlikke elanikke. Sääraseks matkaks sobib mõni teinegi jõe-org.

Paljude väärtuslike muljetega ja elamustega võib rikastuda ka Tarvastu-Karksi-Paistu ümbruskonnas ja Võrtsjärve kaldail ja vetel.

Kellel võimalusi, see reisigu Saaremaale ja õppigu tundma selle saare loodust ja saarlaste sitkust ja omapärast elu. Ja külastagu siis ilmtingimata ka otse muinasjutulist linnuriiki Vilsandis, ainulaadset kogu põhjamaal.

Nii siis: kel vähegi võimalik, sisutagu oma suviseid vabu päevi matkamisega ja rikastagu oma kogemuseringi uute, värskete ning püsivate matkamuljetega ja -elamustega. Ja siis sügisel jagame neid üksteisega, kas või siin „Tuleviku Radade“ veergudel. Jõudu ja hääd tuju matkamiseks!

Pole elus ühtki aega, kus võiksime olla täiesti tegevuseta; sest väljaspool meid — ja veel enam meis enestes olev tegevus on vanaduses sama tarvilik, kui mitte tarvilikum kui nooruses. Võrdlen inimest selles maailmas ränduriga, kes ikka külmemaisse aladesse tõuseb. Mida kõrgemale ta jõuab, seda rutemini peaks ta minema, sest hinge kannatus on külmus. Et seista vastu sellele koledale pahele, peab tarvitama mitte üksi tegeva vaimu abi, vaid ka kokkupuutumist maailmaga elutegevuses.

Tocqueville

Kaks luuletust

Lill

Kevadisen päiksekullan
roheline tikit mullal
ärkas esimene lill.
Avas õie roosa nina —
üleval tükk taevasina,
ümber rohu paitav vill.
Lehekesed imeväiksed
oli kaasa toonud päike,
tuulen kevadisen pää
tõusis taeva poole üles;
rõõmsalt lebas mulla sülen:
oli uimastav ja hää.
Pillerkaaritasid soojal
kevadpäeval laulutoojad,
alles hilja väsis pill.
Ja siis õhtul silmad sulges,
ulman muinasmaale kulges
kevadine väike lill.

Hommik aprillis

Aralt päikseniite sujub
hommikul, kui virgub päev.
Korstnal pigimehe kaju
ringutab ja riistu säeb.
Sääl ta viskab nõöri alla,
katusel käib koduteed,
laseb huulilt laulud valla
mees nii must; kuid rõõmus meel.
Piimavanker raskelt kõmab;
tööle ruttab naine — mees.
Samme taktin tänav võbab,
päike jookseb kõige een.
Õue riputatud valge
pesu, tuule rütmin töö.
Hommik ärkab, päeva algel
helgib taevan kiirtevöö.

Läkitus sõbrale

Mu kodumaine mõttekaaslane!

Tunnen Sind juba pikki aastaid, olen Sinust üha enam ja enam huvitunud, olen vaikes imetluses jälginud Su püsivust, Su tulevikkurajavat algatusvõimet, mõtteid, tegusid. Olen rõõmustunud, et saatus on mind määranud Su kaasaegseks, et Sinu-taolise, elluastuva noorena tohin taotella samalaadseid ilusaid sihte, julgeid tulevikukavatsusi. Olen Sind pidanud üllaimaks, jäljendamisväärseimaks eeskujuks!

Ent tänini pole ma Sulle kirjutanud!

Sest parimad sõbrad mõistavad tarbekorral isegi sõnadeta üksteisele teeneid osutada — *nad ei hakka tänumeelitlevalt iseendid ülistama.*

Käeshetkel aga tunnen tarvidust Sulle siiski mõned read sulestada, Sinu võibolla mõneti kõikumalöönud põhimõtteid ja veendeid kinnitada. Teen seda käesoleva ajakirja veergudel avalikus kirjas, sest see on üldmõistetavaim moodus, mis võimaldab avalduda isikupäraselt „uudsete“ ning varjamatult otsekoheste tõekspidamistega.

Viimatiöeldut mõistsin eriti selgesti Friedebert Tuglase ja Karl Ast-Rumori teineteisele 50. a. sünnipäevaks lähetatud avaliku kirja lugemise järele „Tänapäeva“ veergudel.

Nood meile noortele hästituntud sõnameistrid, hiljutised sünnipäevalapsed-juubilarid, meenutavad neis kirjades vastastikku teineteise tõhusaid, Eesti kultuurilist ja omariiklikku väljakujunemist edustanud teeneid ning kinnitavad korduvalt oma ustavat sõprust. Nii „muuseas“ leitakse sünnipäevameeleolulistest kirjades tarvilik olevat puudutada ka praegust olukorda Eestis, ja siin leitakse paljugi korrast ära olevat. Tuglas oma „Kirjas Karl Astile“ („Tänapäev nr. 2 s. a.) analüüsib praegust poliitilist olukorda, rahvuslikku terviklust ning üksmeelt ja võrdleb seda Eesti poliitilise olukorraga riigi loomisaastail. Tulemus pole kuigi lohutav: autor märkab kõikjal „ummikusse ajamist“, „enda saagiks andmist hämarapärasele seiklejatele“ ja küsib, meenutades omaaegseid aadete- ja tegevuserikkaid aastaid: „Ja nüüd — vaevalt paarkümmend aastat hiljem! Kuhu on need tõed-väärtused jäänud? Kas on see, mis sünnib meie ümber, unes või ilmsi?“

Karl Ast-Rumor oma „Vastuses Friedebert Tuglasele“ („Tänapäev nr. 3 s. a.) püüab praegust „mittenormaalset“ olukorda põhjustavat sõlme lahti raiuda ja jõuab tulemusele, et kõiges on süüdi tänapäeva „ideevaene ning vaimse

arenemise poolest piiratud noorpõlv." Ja siis, „põhjuse“ leidnud, ta raiub üha edasi, et „meie saatus oleneb muidugi rahvusvahelistest jõudude tasakaalust. Seda ei mõista need Maaailmasõja järelaastates täiseastunud noored, kelle lühinägeline ellusuhtumine ning õhuvaene hingeelu meid igal sammul hämmastavad. Nende inimeste silmaring on nii kitsas, et ta ei mahtuks Sulle isegi võruna ümber pea, — Sulle, kes Sa isegi üksiku indiviidi tegusid ning saatust vaatled sõltuvuses ühiskondlikest tingimustest.“ Samas toonis „argumenteerides“ teeb K. Ast-Rumor üsna lakoonilise järelduse: „See põlv on infantiilsete raukade põlv. Meie ei suuda surmatunnini seevõrd väsida ja raugastuda. — Oleme tänapäev samasugused entusiastid, kui olid kõik need noored, kes kolmekümne aasta eest kandsid põlevaid tõrvikuid tsarismi süngemas öös.“

Kuid mitte ainult oleviku-noorte vaimse kandejõu suhtes ei asu K. Ast-Rumor eitavale seisukohale, ei — oleme ka oma mineviku „maha maganud“, sest autor väidab päris veendunult: „Me kodumaa on õigupoolest ajaloota maa. Ärgem kõnelgem Lembitu päevist — see võib osutada lobisemiseks. Ennem on ehk mingeid jälgi jätnud rahva hinge Jüriöö, veel rohkem Mahtra sõda. Kuid lõppeks seisab me minevikus vaid üks kõrgeltlökendav tulisamm: Vabadussõda.“

Nii, mu noor sõber, kõlaks kokkuvõetult Tuglase ja Asti läkitusist see osa, mis Sind tohiks eriti huvitada. **V o r m i l i s e s t k ü l j e s t** võiksite neid kirju isegi õigustada: on ju keegi teine eesti kirjanik „deklareerinud“, et „kui tahad, et sinust räägitaks, siis pane teised seljali!“ — Ja mida me näeme? Ümberolijaid-kõrvaltvaatajaid vähe madalamale tasemele nihutades on Ast-Tuglas suutnud teineteist sünnipäevalapse imeteldavas kõrguses asetsevale troonile tõsta.

Mis aga selgeksrääkimist vajab, on eelmainitud kirjade **p u h t s i s u l i n e k ü l g**. Siin tunned Sina, tunneb iga teine tulevikuvõitlusile valmistuv kaasmaalane-noorur endas protestilainet tõusvat. Mõnesuguste kontrollimatute andmete põhjal üldistusi teha, väita, et „praegune põlv on infantiilsete raukade põlv,“ — see on hoolimatu piitsahoopide jagamine noorsoole, tulevikujulgimate taotluste mürgitamine. Veelgi raskem on mõista sellist noorsoo endaalgatusvõime täielikku ignoreerimist seetõttu, et seda teeb noorte poolt küllaltki armastatud ja lugupeetud autor — Karl Ast-Rumor!

Kindlasti oled Sa imetelnud noid noori, kes aastat parkümmend tagasi üksmeelselt keskendusid Eesti vabadust rajama. Vaimustusega oled Sa kuulnud räägitavat tolaegse noorsoo üldisest, kiirest organiseerumisvõimest ja tulihingelisest aktiivsusest kodumaa tuleviku kujundamisel. Mida näeme käeshetkel? Kas asjaolu, et tänapäeva noorsugu ei sütti nii võimsate eneseavaldusteni nagu minevikus „Noor-Eesti“ hoogaastatel tegutsenud noored, märgendab raugastumist esimeste juures? Ei! Siin tuleb näilist vasturääkivust põhjendada omaaegse olustikulise tagapõhjaga. Eks olnud mineviku-noorte juures kõiki ühendavaks, spontaanselt võimsate eneseaval-

V. Pirk (Birk)

dusteni viivaks tõukejõuks too iidne soov, millest juba Lydia Koidula laulis, mida Juhan Liiv oma luuletustesse kätkes ja mida Gustav Suits oma jõulistes värssides taotles: jõuda omariikluseni, rajada vaba Eesti. Eks olnud see suurim paleus, üllaim eesmärk, mis muutus terve tolleaegse noorsoo ühiseks taotluseks, nende soovide ning aadete keskendobjektiks. Ning sellise kandva tõukejõu ajal, niisuguse ühise haarangu-rünnaku juures omaaegne Eesti noor kõrvu oma vanema kaasmaalase-lahingukaaslasega pidi saavutama, mida ta soovis, pidi võitma endale kätte vaba jalgealuse, oma riigi — tema jaoks polnud teist võimalust!

Paraku pole tänapäeva noortele tõesti enam omased seesugused hiigel-loitelised eneseavaldused. Ent see on ka mõistetav: normaalne olukord tervevenes ja tugevnevas riigis tingib ka noortes esile teatud praktilise, ratsionaalse ellusuhtumise, kus noor eelkõige on selleks elavaks vastuvõtteparaadiks, mis tunneb ja tunnetab riigi siseelu mõjustavaid tegureid, püüab hääd eraldada kurjast ning sel teel kujundada endast tublit, väärtuslikku ühiskonnaliiget. Teatud ajajärgul, astanguaastatel meheikka, avardub küll pea iga noore hingese ebamäärane tung kõike senimaksvat ümber lükata, looduseaduste kaosest üle näha, autoriteete mitte tunnustada. Sel ajajärgul on noored tavaliselt kõige vastuvõtlikumad välismõjudele — ka pahelistele. Sel ajajärgul katsuvad tihti poliitilised agitaatorid, riikiõõnestavad tegelased noori oma kilda võita, viimastele oma lööklauselisi „valgustusideid“ propageerida — ja kahjuks oleme näinud, et mõnedki noored teadmatusest nende „ametmeestega“ ühinevad, maksvas riigikorras vigu hakkavad otsima. Õnneks on aga selliseid noori üsna vähe, kaugelt suurem osa aga suudab igasugustest pahelistest kõrvalmõjudest reageerimatult mööduda, suudab seda tugevamalt tunnetada oma isiku kuuluvust oma riigi ja maksva riigikorra külge. Niisuguseid, kristalliseerunud maailmavaatega, elujaatavaid noori vajab meie noor riik ja neid, ühiskondlikku ehitustööd edendavaid noori suudab ka tänapäeva noorsugu pakuda.

Kuid ma hoidun ainuüksi sõnaderedelil noorte positiivset ideoloogiat pilvedeni ülistamast. Tuginagem ka mõningaile andmeile, sest tegelikult avaldub ka tänapäeva noorte enesealgatuslik rakendusvõime väga laialdastel aladel. Kas ei pühenda tänapäeva keskkooli- ja gümnaasiuminoored lõvi-osa oma vabust hetkest mitmesuguseis, kooli juures ellukutsutud, üldkasulikke sihte taotlevais isetegevuseorganisatsioones töötamisele. Ja kuigi ajapuudusel, tihtipäälle see kaasatötamine on pinnapärane, juhuslikku laadi, ometi teatud protsent tööd kannab vilja, jääb noorele hinge ja maailma suhtumist kujundavaks raudvaraks. Kes ei teaks näiteks, millise siirusega, kaasaelamisega meie suuremate noorteorganisatsioonide liikmed — skaudid, gaidid, noorkotkad ja kodutütred — jälgivad oma lipukirju: „Ole valmis! Alati valmis!“ Kas ei näita aktiivseima osa eesti noorsoo, eriti õppurkonna

hoogne tegevus kaitseliidus, et nad tunnevad endid ühise pere ühise liikmena, et neilgi on ühine, paleuslik siht: säilitada kodumaa vabadus! Meenutagem noorte agarat kaasalöömist raamatuaastal, kus paljud noored ohverdasid endagi piskust summasid, et isiklikku raamatukogu mõne väärtteose võrra täiendada. Kas need pole kõik omaürituslikud saavutused? Kas siin pole suurimaks, tugevaimaks ajendiks noorte tulitsev, avaldusvormi otsisklev soov töötada enda kui ka ühiskonna parimaks hüvanguks. Kas ei leia säärane noor vähimatki tunnustust Karl Ast-Rumori poolt?

Ja nüüd jõuame tänapäeva noorte ühise tõekspidamise, üldise väärtmõiste juurde: samuti nagu omaaegsed noored, aastat paarkümmend tagasi, suutsid kõik oma püüded keskendada suurima, paleuslikema sihi — vaba Eesti — saavutamiseks, samuti loeb valdavaim osa tänapäeva noortest oma esikkohustuseks kinnitada kõikumatuks vaba Eesti alust, teha tugevaks teda seesmiselt. Vaatamata sellele et Vabadussõja-aegne ja -eelne ajajärk tähistab eesti ajaloo kuldlehekülgi, on ometi ekslik ainult tolleaegsele noorsoole omistada kandvaid ideid ja aateid. Ei, — tarbekorral võib noorsugu ka käeshetkel ühiseks, kodumaa hüvangu tautelõvaks üksuseks liituda, vajaduse puhul haaravad tänapäevagi noored relvapidemed ja ei kõhkle endigi hulgast ohvreid toomast kodumaa vabaduse suuraltarile. Sama patriotism, mis meie esivanemaid viis Jüriöö mässuni, mis mineviku-noori õhutas kuulsusliku Vabadussõjani, sama patriotism elab edasi meie, oleviku-noorte hinges, sama patriotism kandub edasi ka tuleviku-noortesse ja moodustab nende ideoloogia kandvaima osa. Jätkem noortele nende pärisosa: kanda süütematerjali ja taela oma põues, innustuda eelkõige noorusaadete saavutamiseks!

Selles vaimus, mu noor sõber, võta vastu mu siirameelseim läkitus. Siin on vaid osa sellest vaimsest sidemest, murdosa neist tulevikkuehitavaist aateist, mida evib Eesti oleviku-noor. Raiu edasi seda sihti, mis eraldab Sind päikeseküllasest nooruseunistuste tagamaast ühistervikulisest, kooskõlalisel häälestatud, tugevast rahvusriigist — tuleviku Eestist. Suunateadlikult sammu edasi oma teed meheea poole, et kunagi, hilisemas tulevikus, oma elu 50-date aastate künnismaal võiksid täis mehejõudu juhtida järeltuleva noorpõlve vastutusrikast tegevust ja lõplikult tunnetada oma elu suurimat tõde: kaudu noorte elujaatust rajame endile põlise tuleviku!

Lõpetavalt luba viidata oma mõtteid liginevale suvele — olgu see kosutusküllaseimaid, tarmuandvaimaid Sinu elus!

01. 05. 36.

V. Valter

Arvustada ja hukka mõista üht uuendust on tuhat korda kergem kui seda pooldada või vähemalt targu võitluse lõppu oodata. Kõik on hukkamõistja poolt: traditsioon, inimlik laiskus ja inimlik mõttetuidus. Tal pole muud tarvis teha kui tarvitada ammu katsutud tundmusi, mõtteid ning sõnu.

Fr. Tuglas

Lemmelaul

Puid rohelisi, valgeid, ookritooni
näen kummarduvat üle kaldavee —
neil kaelan vanikuina õitekee
ja oksad avatud kõik lennuhooni.

Toom helgib üksi pilvede nivooni
ja virvendusse matab kauge ee.
Kaob varjelinikuisse kaldatee,
et süda heliseb sest muinaslooni.

Ah õnnepäevi, mil ei ole püsi, —
mil kõik vaid jookseb, lendab, suureks saab!
Mil keegi eales eneselt ei küsi,
mis kauni mõttelennu pilvi a'ab?
Hing ainult tunneb õite õnnitlusi
ja meeltevärinasse seltsib haab!

„Tuleviku Radade“ noortele

Läinud suvel ma kuulsin kord rongil sõites vestlust eelmise aasta kirjan-
duse üle. Üheks hindajaks oli kohaliku ajalehe juures teeniv inimene, keegi
Venemaalt opteerunud härra, teiseks keeleteaduse üliõpilane. Ja ei aidanud
midagi viimase väited selle agara isanda rünnakute vastu: tema jaoks olid
halvad nii meie prosaistid kui luuletajadki. Meil, eestlastel, ei olevat teps
midagi, mida kõrvutada „Euroopaga“. Ning kui üliõpilane ikka veel vaielda
katsus, siis toodi juba välja see kõige rabavam tõendus: keel olevat meie
autoreil liiga raske („Kjes njeist aru sjaab? Mjina kjüll mjitte!“). Aga
see isand ei taipa vist kunagi, et nii halba keelt, millest tema aru saaks, ei
osata kirjutada meie algkooli esimestes klassideski.

Üksikjuhtum?

Ei! Sääraseid iseteadlikke „haritlasi“ käib meie keskel ringi massina,
ja mitte üksi kirjandust ei püüa need vaimsed optandid naeruvääristada oma
võõrapärasusse takerduva aktsendiga kui ka meelsusega — nad riivavad ja
määrivad kõike, mis neile ette puutub. Ning ega seesugune vigane aktsent
polegi just oluliseks tunnuseks nende halvustajate-mahakiskujate
juures...

Kuis säärastesse piiritagususe-kadaklastesse suhtuda?

Ei tohiks neid vähemalt lasta mürgitama meie kasvavaid noori!

Aug. Jakobson

H. J.

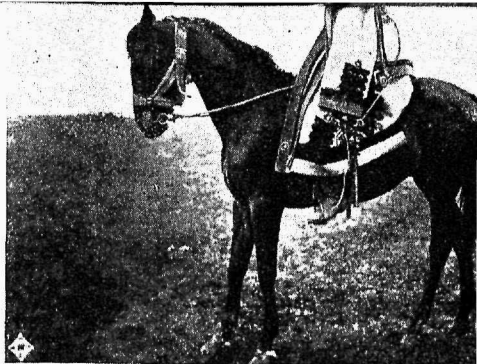
Ungari pustade romantika

Ungari madalma ehm, nagu ungarlased teda nimetavad, Alföld võtab enda alla suurema osa nüüdsest Ungarist. See on ääretu tasandik, kus pilk võib takistamata lennata kaugusse, kohtamata ühtki kõrgendikku ega seljakut. Isegi puud on siin vähe. Suuremat metsa üldse siin ei leidu, ainult siin-sääl kauguses lõikab sihvakas pappel kitsa püramiidina avrust, rikastades seega ühetoonilist maastikku. Vaheldust sisse üksluisusse toovad suured ilusad Ungari külad oma valgete majadega ja haljendavate aedadega. Aga leidub alles ääretuid rohtlaasi, kus sa ei silma ühtki puud, kus ükski küla ei kasva kaugusest esile ega lakkavad viljapõllud ei rõõmusta su silma. Ainult ühetooniline roheline või kuivade ilmadega kõrbenud pruun väli laotab end silmapiirini. See on p u s t a, tõeline Ungari pusta, kus ungari rahva elu on säilinud oma algupärase- mais vormides.

Üks niisugune pusta on ka Hortobágy. See ääretu rohtlaas asub Ungari riigi idaosas, Debreceni linnast lääne pool, kellele see ka suuremalt osalt kuulub. Ta on 170 km pikk ja 50 lai.

Olin kuulnud Hortobágy'ist Ungaris viibides üht ja teist, kuni mul võimalus avanes ise teda näha. Ilm juhtus olema haruldaselt palav, mis soodus fata-morganade tekkimiseks. Juba rongil juhiti mu tähelepanu taevarannal virvendavale veele, mida sääl tõelus on olemas ei olevat. Peatusime Nagyhortobágy'l jaamas, mis asub kesk pustat. Siin avanes võimalus selget õhupeegeldust näha. Taevarannal paistab talumaja ja metsatukk, mis vees vastu peegeldub. Kogu silmapiir on niisuguste kangastustega täidetud. Mõnes kohas taevarannal voolab vesi virvendades edasi.

Kuilval rohtlaanel, pustal paimenesid

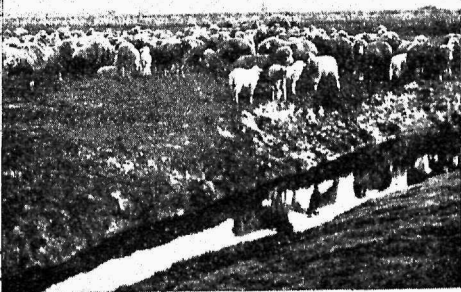
Pääkarjane e. szamadó

Ungari veisekarja uhkus

Elu pustas: hobusekarjane lassot (1)

Karjasel seljas pahupidi pöördud kas, mis kaitses kuumat eest

hobuse- ja loomakarjad. Vaatasime karjaste omapärast rahvarõivastust ning varustust ja küsitlesime nende eluolu järele.

Nad aitasid meil üles otsida ilusamaid loomatõu esindajaid. Istusime vanal saja-aast. sillal ja kuulasime oma juhi seletusi Hortobágy'i minevikust ja tänapäevast.

Vanal ajal on asunud siin jõukad külad. Türklane aga, kellele tihedalt asustatud maa valitsemine raskeks kippus minema, hävitas külad 1500. a. ümber. Rahvas katsus külasid uuesti üles ehitada, aga türklased keelasid selle ära. Ja nii on jäänud kogu see suur maaala tänapäevani asumatuks. Ainult väike osa praegusest Hortobágy'ist on põldude all, suurem osa aga on karjamaa. Pääle selle võtavad tähelepanndava maaala oma alla kalatiigid.

Kõige tähtsam neist kolmest tegevusalast on karjakasvatust. Debreceni linn ja selle rahvas karjatab siin oma hiigelkarju. Kogu kari on praegu 35.000 looma suur. Enne Maailmasõda oli see veelgi suurem, kuid Rumeenia okupatsioon hävitas palju ilusaid tõuloomi. Seda karja valitseb 3½-sajaline karjasterahvas. Kevadadel aetakse loomad pustasse, kuhu nad jäävad talve tulekuni. Karjased elavad siin kogu suve. Nad ehitavad endale ajutised elamud ja köögid, kus ise endale toitu keedavad. Nad jagunevad ametiastmete järele ülemaiks ja alamaiks. Kõige ülem on pääkarjane — *szamadó*, tema abilised on *nagybojtár* — vanem karjane ja *bojtár* — noorem karjane. Pääle selle jagatakse karjaseid nende ametialade järele hoburiteks (*czikós*),

veiste-karjasteks (*gulyás*), lamburiteks (*juhász*) ja seakarjasteks (*kondás*).

Pääkarjane e. *szamadó* peab omama tingimata liikumata varandust, kuna ta on vastutav loomade eest. Ta peab valvama, et loomi kaduma ei läheks. Iseäranis hädaohtlikud ses suhtes on tormid: hobused jooksevad laiali nelja maailma-kaarde ja palju aega ning vaeva nõuab nende uuesti kogumine.

Hortobágy'i kari on vana ungari loomatõug. Veised on hallpruuni karva, imepikkade sarvedega. Ka Ungari sead erinevad meie sigadest. Pikkade villharjastega, mustjaspruunidena sarnanevad nad enam metssigadele kui meie valgele tõule.

Kuulsad on Hortobágy'i kalad. Kanali abil Tissaga ühenduses seisvates tikkides, mille pindala mõõtab 2000 hektariga, kasvatatakse mitmesuguseid kalu. Tähtsaim kalaliik on karp, mida veetakse Praahasse, Viini, Varssavi, varemalt on seda veetud ka Amsterdami. Elusalt kalavankrites jõuab see päralt.

Hortobágy'i on vanamaailma jäänus, mis paratamatult kaob. Praegune ekstsensivne karjakasvatust ei saa jääda püsima. Embkumb, kas põllumajandust või karjakasvatust peab muutuma intensivsemaks. Juba ongi mõnes kohas püstapind põllumaaks tarvitusele võetud, väetades seda erilise väetisega. Nii võib ennustada, et mõnekümne aasta pärast ei näe uudishimulise turisti pilk Hortobágy'is enam avaraid rohtlaasi, arvatuid loomakarju ega nende karjaseid.

Olime juba küllalt higistanud pusta põletava päikese käes, vaadelnud loomakarju ja kuulnud püstapoegade-karjaste omapärasest ühiskonnast. Väsinud kuumusest ja hulkumisest, otsisime üles vana romantilise püstakõrtsi, kus olevat istunud omal ajal ka Petõffi, suur ungari luuletaja, kuulasime siin igatsevat mustlasmuusikat ja melanhoolseid Hortobágy'i karjastelaule ning tantsisime temperamentset ungari rahyustantsu, *cárdás't*. Päev ligines lõpule, kui istusime viimaks rongile, mis sõidutas meid koju. Veedetud päev aga jääb kauaks meelde.

Suuremat tähelepanu õpilaste vabaaja sportimisele!

Õpilaste kehalisele arenemisele hakatakse üha suuremat rõhku panema, kui mitte tegelikult, siis vähemalt kavade näol. Ka see on samm edasi. Enne peavad loomulikult kavad olema, kavadele järgneb alles nende teostamine.

Nüüd on saabunud aeg, kus endised spordikeelud õpilaste seas hakkavad taganema. Ka tütarlaste võistlemise küsimus on otsustatud jaatavalt, mitmekordsete kooskäimiste ja sõnalahingute tagajärjel. On koostatud standard-võistluste kava mitmekesiste aladega, on tõusnud üldine huvi juhtijaskonnas.

Tarvidus sportimise, mängimise järele on haruldaselt suur. Vastutulelikkust tuleb ilmingimata pakkuda kõikide poolt, kes selle alaga tegelevad. Vähe on veel sellest. Need isikud, kes juba oma igapäevases elus peava tegelema mitmesuguste ülesannetega, neile ei jätku enam aega muude kõrvaltegevustega ennast siduda. Samuti ei kanna poolik töö ka kunagi hääd vilja. Tahes või tahtmata teeme veel sammu edasi ja jõuame mõtte juurde, mille läbiviimine pole sugugi võimatu. Meie peame noorte sportimise juhtimise usaldama selleks määratud juhi hooliks, kes tegeleb ise sportimisega ja omab pedagoogilisi kalduvusi ja teadmisi.

Mõnelt poolt väidetakse, et kooli võimlemise tundidega ei suudeta õieti midagi ära teha, suur ja tõsine töö seisab alles väljaspool kooli, vabal ajal. See on täiesti õige, kuid peame siis sportimisele ka väärilise sisu andma. Ja lõpuks olemegi jõudnud noorte vaba aja kasutamise probleemi juurde. Kui koolis langeb juhtimine õpetajale, siis on

raske teda koormata ka pääle õppetööd. Kui tahame panna lootusi noortele, siis oleme sunnitud nende eest ka hoolitsema. Jääb ikkagi üle mõte, et instruktor või juht tuleb rakendada tööle. Kevadel, kui ilmad ilusaks lähevad, algavad harjutused ja mängud väljas, ja need annavad ainult siis soovitud tulemusi, kui mõni asjatundja kõike seda korraldab ja juhib. Kurb on vaadata, kui keskkoolides ja gümnaasiumides mängutunnid kubisevad noortest, vajatakse ainult juhtivat kätt, kes neid vaos hoiab ja süstemaatilisemalt edasi viib. Suuremate koolide juurde pandagu ametisse õhtupoolseteks mängutundideks palgaline juht, kes jälgib tegevust ja annab juhtnööre, kasvatab distsipliini ja peab üldist kontrolli.

See pole mitte palju noorte jaoks, kellelt loodetakse tulevikus väärikaid teeneid ühiskonna kasuks.

Sel juhul saame lahti mitmest sportlaskonnale varjuheitvast pahest, mis on tingitud just omapääd tegetsemisest. Sageli kuulme etteheiteid, et sportlased on halvad õppijad, sportlased on laisad, kulutavad liiga palju aega sportimiseks ja jätavad koolitööd lohakile. Siin kahjuks ei ole sportimine süüdi, vaid just passiivne „mittesportimine“ või teiste sõnadega ilma tegevuseta päältvaatamine võimlates ja spordiväljadel.

Kindlasti parandame sellise moodusega tublisti olukorda ja hoiame ära noorte üldliigsed ajakulutamised. Tuletame meelde ühe kasvatusteadlase sõnu, kes ütleb — sportimine ilma juhi järelevalveta on halvem kui mittesportimine. Kuna suurem osa noorte sportlikust tegevusest sünnib vabal ajal, siis

tabab ülaltoodud lause just vaba aja sporti. Ja vaba aja sportimine sünnib tavaliselt ilma juhita. Sellega läheb kaduma või õieti on jäetud sööti üks paremaid kasvatusvälju, kus on kõige soodsam võimalus noori juhtida kasuliku töö ja tegevusega soovitud sihtide poole. Siin tuleb parandust otsida, tuleb leida väljapääs juhtimise korraldamises ja sportliku tegevuse sisustamises ning edendamises vabal ajal. Las noored töötavad ja mängivad, olge ainult suunanäitajaks, et mitte

sihist kõrvalekaldumisi ei esineks ja eba-meeldivaid viperusi ei juhtuks. See ülesanne ei tohiks jääda ainult üksiku keskuse piiridesse, vaid peab muutuma riiklikuks probleemiks ja haarama kogu noorsoo kehalise kasvatusena. Ülaltoodud mõtted on seda väärt, et neid tunnustada. Olgu meie kõikide tahe hakata juba lähemas tulevikus tõsiselt tähelepanu pöörama vabaaja sportimisele. Püsivust ja järjekindlust jätkugu idee teostamiseks!

RITSIKAS

Hambavalu

Ega Antsu hambavalu maksa võtta kuigi traagiliselt, temal valutab hammas ikka siis, kui tal järjekordne laiskusehoog pääl on või kui mõni õpetaja järgmisel päeval on töötanud teda küsida. Täna näib jälle olevat üks silhuke päev, sest juba lõunalauas Ants sööb nutuse näoga ja kui ta on parajasti saanud valmis poole magussöögiga, laseb ta oma näos tekkida tuksatuse ning jookseb minema. Oi jah, isegi poole magussöögist peab inimene suutma ohverdada kooli altarile! Järgnevaks tegevuseks on Antsul muidugi istumine vaese kannataja näoga ahju lähimas naabruses. Pikapääle muutub emagi süda haledaks ja pärast pikemaid sellekohaseid arupärimisi soovib ta pojukesel pöörduda hambaarsti poole. See lööb aga käega — mida suudab teha üks tühipaljas hambaarst, kui noorhärnal on tõsised hädad, pää-

legi seesugused, mis õieti ei pesitse hammastes. Otsustan võtta südame rindu ja soovitan kõva häälega ven-nasel võtta tõesti ette jalutuskäigu hambaarsti juurde, olles juba ette kindel, et niikuinii enne päralejõudmist pole hambavalust enam jälgegi. Ning siis võiks ju suure rõõmu pärast minna kasvõi pagari juurde kooke sööma. Ants on aga nähtavasti täna tegelnud kõrgemate kunstidega ja pääle selle oma nina pistnud mingisse kombeõpetuse raamatusse, sest ta ütleb midagi ennekuulmatut, mis kõlab täpipäält nii: „Ma palun mind rahule jätta!“ Seda inimest pole küll maa pääl, kes enne oleks kuulnud, et Ants minult midagi palub. Pean siis ka seda haruldust hindama ja ta tõesti rahule jätma, kuid selle eest panen teised ta eest hoolitsema. Teen Leale selgeks, kui hirmus kole on kannatada hambavalu

all ja saangi ta niikaugele, et ta hale-
dusest märgade silmadega jookseb kut-
suma tädi Liinat, kes on asjatundja
igal alal ja pääle selle igatpidi põhja-
lik arstija, kes kindlasti hoolitseb selle
eest, et Antsul kogu tänase päeva jook-
sul pole võimalik teha midagi muud,
kui pühenduda oma hambale. Varsti
ongi tädi kohal ja kuigi Ants enese
peaaegu terveks ehmatab, asub ta kõi-
ge suurema agarusega ta hammaste
kallale. Kõigepäält valatakse enam-
vähem kõik hambad joodiga üle, sest
tädi ei suuda kuidagi aru saada, mil-
line neist just see haige on ja haige
ise muidugi ka mitte. Siis pannakse
põskedele kompressid ja kogu Antsu

pääkene mähitakse valgete riiete sisse,
nii et vennake nüüd kuidagi ei mahuks
läbi taraangu naabri aeda, mida ta
praegu kindlasti teha kavatses, sest
sinna ta läheb igakord, kui ta vihas-
tub koduse rahva pääle, kuna säält ei
osata teda naljalt leida. Nüüd aga
jõuab isa koju ja veendunud arsti-
teaduse pooldajana ei taha kuuldagi
sellest, et poeg niisuguses seisukorras
kodus vaevleb. Ainult tänu tädi Liina
eestpalvetele läheb see karikas tast
seekord siiski veel mööda. Minul on
aga Antsu poolt nüüd kindlasti üks
üpris tõsine temp soolas; aga ega siis
mina kutsunud tädi, seda tegi ju Lea.

Kalevipoeg kivi viskamas

(Rahvalaulu stiililine imitatsioon)

**Kalevite kaunim poega,
Isamaja noorim tamme
Võttis kätte lingupaela,
Haaras pihku kivirahnu.
Ümber pääda keerutades,
Katkemas et lingupaela,
Viskas pakku kõrge'elle
Lausa pilve piiri pääle,
Et ei pakku enam paistnud,
Rasket rahnu näha olnud.**

**Kolmi Kalevite poega
Astusid siis vetevalda,
Vahulaine harjadelle,
Saadijärve voogudesse
Leidma kivimürakada,
Mida kõige noorem poega
Ümber pääda õõtsutanud,
Kauge'elle keerutanud.
Ei ta olnud keset järve,
Ega veegi veere päälla —**

**Seisis eemal kividesta,
Mida vennad virutanud:
Hulka maada eemal paistis —
Tüki teeda mulla seessa,
Enam aga päälla pinna.
Seep see oli kivirahnu
Pojalt kõige nooremalta,
Vennakeselt vahvamalta.**

E. Noorkukk

LOODUSSÕBRA NURIK

Mag. T.

Suvi tuleb...

Suvi tuleb oma päikesepaistega, lilledega ja linnulauluga. Ongi siin juba tema esimesed käskjalad: kevadlilled ja esimesed laululinnud.

Kooli müüride vahelgi on märgata suve lähenemist. Siin käib kibe kokkuvõtte möödunud õppeaasta tööst. On kordamisnädalad ja eksamid. — — —

Suvi on puhkuseks. Puhkus kulubki ära, eriti pääle viimaste nädalate küllaltki väsitavat pingutust.

Kuid õige puhkus ei seisa logelemises. Logelemine nõrgestab tahet ja keha. Puhkuseks on ka pingutava töötempo tasandamine ja meeldiva aja viite otsimine.

Eriti kerge on suvel meeldiva aja viite leidmine looduse sõpradele. On võimalik jälgida nii paljude loomade ja taimede elu otse looduses, nende loomulikus ümbruses.

Oleks aga kahju, kui tehtud vaatlused oleksid juhuslikud, mida tavaliselt üles ei märgita ja mis seetõttu pea ununevad. Me teame ju loodusest veel nii vähe. Iga järjekindlalt läbi viidud ja ülesmärgitud vaatlus võiks anda mõndagi uut ja huvitavat.

Näiteks puudub meil veel kodumaa taimede kalender. Puuduvad täpsad andmed puude ja taimede õitsemise alguse, õitsemise aja ja lehtede varisemise kohta. Tõsi küll, see oleneb suuresti kevadel valitsevatest ilmadest, kuid tehes vaatlusi aastate kestel, saame siiski keskmise aja, millega võime arvestada juba üsna julgesti.

Teiseks ei hakka taimed mitte üle terve kodumaa ühel ajal õitsema. Seni on ainult üsna juhuslike tähelepane-

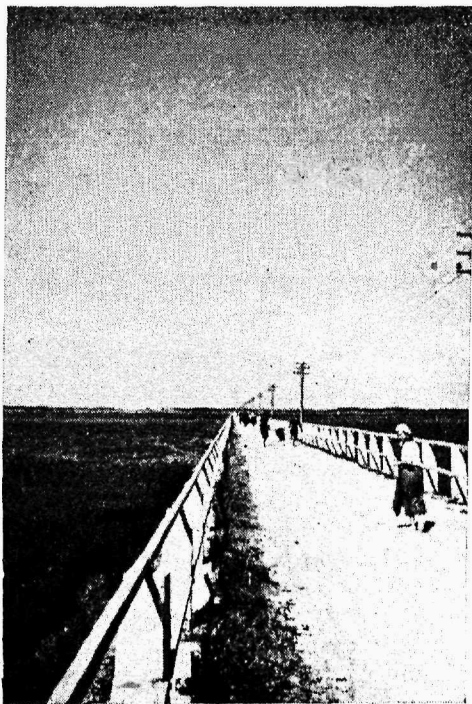
kute järele teada, et Tartus sirelid ja õunapuud varemini õitsema hakkavad kui Tallinnas. Teiste kodumaa nurkade kohta pole sedagi teada. Siin võiksid noored loodusesõbrad tõesti tänuväärt töö ära teha. Kui igaüks vaatleks õitsemise ja lehtimise algust ja kestvust oma kodupaigas, saaksime kõiki vaatlusi kokku võttes ilusa pildi muudatustest looduses meie kodumaal.

Väga huvitavaid ja väärtuslikke andmeid saame ka üksiku taime elu jälgimisel. Nii on meil väga vähe andmeid kodumaal kasvavate taimede idanemise ajast. Seda kindlaks teha saab sel suvel küll ainult viljas leiduvate umbrohu seemnetega. Keda asi aga huvitab, korjaku suvel mitmesuguseid seemneid ja külvaku kevadel maha. — Samuti puudulikud on andmed aja kohta, mida vajab taim külvist kuni õitsemiseni, samuti õitsemisest kuni seemnete valmimiseni. Viimased vaatlused tulevad teha ühe ja sama taime juures.

Kõikide nende vaatluste juures on tähtis kirjeldada vaadeldava taime asupaika (mets, niit jne.) ja tema kasvutingimusi (maapinna koosseis, muld, savi jne., kas niiske, märg, kas asub varjus jne.).

Kui pole teada mõne taime nimi, mida soovitakse vaadelda, siis võib vaatlustevihus selle taime tähendada numbriga, üks samast liigist taim aga ära kuivatada ja sama numbriga varustada. Kuivatatud taime abil on võimalik taime nime hiljem teada saada.

Neil vaatlustel on ka suur praktiline väärtus. Kui tahetakse hiljem

Maanteed kutsuvad . . .

mõnda taime hakata kasvatama (näit. kooliaias), siis võib vaatluste põhjal otsustada, millal külvata seemned, et vili sügiseks valmiks, või millal külvata, et taim teataval ajal õitsema hakkaks jne.

I. S.

James Watt

Tema 200-aastase sünnipäeva puhul

Elektrotehnikas on sõna „watt“ nii talviseks muutunud, et tema väljendamisel unustatakse sageli mees, kelle auks see kord valiti. Watt'il on aurumasina arendamisel suured teened. Küll oli juba enne teda mõningaid aurumasinaid tarvitusel Inglismaa kaevandustes, teatavas mõttes aga „leiutas“ Watt siiski aurumasina. Tema oli see, kes aurumasinast lõi majandusli-

Taimede tundmaõppimisel on hädavaajaline soetada endale taimekogu, herbaarium. Kuidas taimi kuivatada ja mis selle juures silmas pidada, selleks leidub juhiseid järgmistes raamatutes:

K. Eichwald: Õistaimede herbaarium (saada Tartu Ülikooli Botaanika Instituudist).

G. Wilberg: Eesti taimestik.

Noorte kotkaste käsiraamatu II anne jt.

Siinkohal juhiksin tähelepanu eriti sellele, et väärtuslikumad on just kitsamalt maaalalt kogutud, kuid võimalikult täielikud taimekogud. Muidugi tuleb seejuures hoiduda looduse rüüstimisest. Taime, mis teatavas ümbruses harva esineb, ei koguta üldse või võetakse temalt ainult üks oks.

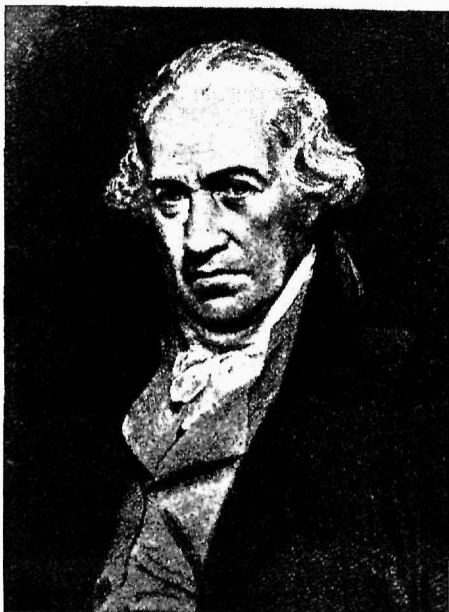
Väärtuslikud on ka need kogud, mille hulgas palju pisiliike, mis osalt veel tundmata — kuid nende määramine teeb raskusi. Neist raskustest aitavad aga hääl meelele üle vastavad eriteadlased. Niisuguste taimede hulka kuuluvad kortslehed (*Alchemilla*), võililled (*Taratacum*), hunditubakad (*Hieracium*), silmarohud (*Euphrasia*) ja mõned teised.

Loodus on suur raamat, täis imeilike jutte. Ärge minge sellest lugemata mööda!

kult ja tehniliselt tasuva eseme. Watti teene ei seisa selles, et ta kord õnneliku juhuse abil leiutas masina, vaid selles, et ta aastatepikkuse väsimata tööga arendas riista, mille ehituse seadusi ta põhjalikult tundma õppis ja püsivalt edasi arendas.

Šotlane James Watt sündis 19. jaanuaril 1736 Greenocki linnas, kus ta isa pi-

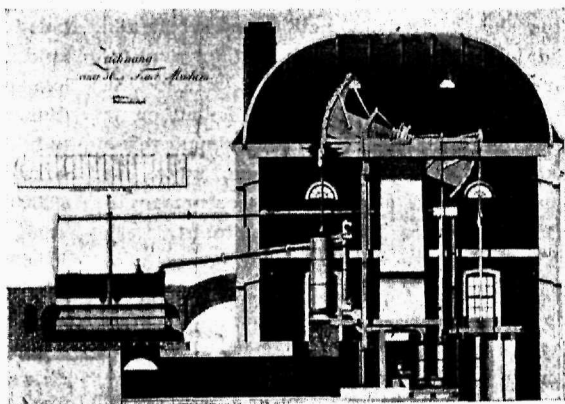

James Watt

das puusepa ja laevamehaaniku ametit. Viiest lapsest oli tema ainuke, kes vanaduseni elas, ehkki eluaeg väga haiglane oli. Koguni koolis sai ta hädise tervise tõttu käia väga katkendlikult. Juba varakult ilmnisid tema juures suur matemaatiline and ja tehnilised kalduvused, nii et tast peenmehaanik pidi saama. Ta õppis ametit Glasgows ja Londonis, kust 20-aastase nooremehe-
na Šotimaale tagasi rändas, et oma töökoda avada. Tsunftiseaduste tõttu ei läinud see tal korda ja hädast päästis teda ta noorpõlve sõber, Glasgow ülikooli professor, kes ta osavust tunnustas ja Watti ülikooli mehaanikuks kutsus. See oli õnnelikem ajajärk Watti elus. Siin puutus ta kokku toleaja kuulsate teadlastega — Adam Smithiga, John Robinsoniga ja teistega. Nad käisid omavahel koos, arutasid teaduslikke küsimusi, vaidlesid. Siin puutus Watt esmakordselt kokku ka aurumasi-

naga. Nimelt toodi talle parandada tol ajal moodsa Newcomeni ja Cawley atmosfäärmasina mudel. Watt leidis varsti selle masina tehnilisi puudusi, möödus aga mitu aastat, kuni ta need vead kõrvaldada suutis.

Newcomeni aurumasina tüüp oli kasutusele kaevandustest vee väljapumpamisel. Silindri all asetseis aurukatel, kust tulev aur kolvi üles tõstis; kui siis veekraan avati, nii et vesi auruga täidetud silindrisse pääses, kondenseerus aur ja kolb suruti alla välisõhurõhu mõjul. Masin kulutas rohkesti kütet, kuna vee sissetungimisel silinder ja kolb jahtusid ja neid pidi sissetungiva auruga uuesti soojendama, et nad tööd võiksid teha. Selle vea kõrvaldaski Watt sellega, et ta vee kondensatsiooniks eriruumi lõi, eraldades silindri kondensaatorist. See on Watti suurtöö. Ta ehitas mudeli ja see õnnestus. Kulus aga aastaid, enne kui ta viimaks kasutama sai hakata oma leiutist, astudes oma masina patendiga osanikuks Boultoni Birminghamis asuvatesse Soho masinatehastesse. Boultonil oli suur usk Watti aurumasina tulevikku ja ta võimaldas Watt'il

Watti I aurumasina mudeli joonis

leiutise väljatöötamiseks aega ja kapitali. Kui samal ajal ühel rauavalajal õnnestus valada suuremad ja vastupidavamad silindrid, võisid tehased turule lasta esimese Watti ja Boultoni madalrõhu aurumasina.

Esimesele järgnesid pea teised, Watt täiendas oma tööd alatasa ja varsti töötasid kõigis maa-aluseis kaevandusis vee pumpamiseks Watti aurumasinad.

Watt tegi veel rea teisigi leiutisi, eriti omandas tähtsuse tema ringjoonelisele liikumisele kohandatud masin, meie auruvehuri eelkäija.

Üheksakümnendate aastate algusel tõmbus ta tööst tagasi, teda asendas Soho te-

hastes ta poeg. Omas mõisas Heathfield'is Birminghami lähedal aga asutas ta endale pisikese töökoja, kus ta vanaduspäevilgi katsetas. Oma kaasosaniku Boultoni kõrvale maeti ta pärast surma 19. aug. 1819. Watti kodumaa on austanud oma suurt poega, uue tehnika ajastu rajajat, püstitades talle mälestussamba Westminsteri Abbey'sse.

Kaugenägemine

Oleme vist kõik kord lugenud muinasjutte, kus kõneldakse nõiapeeglist, millesse vaadates võis näha kaugeid asju, kohti ja sündmusi. Aga vaevalt keegi meist julges loota, et ta ise kord säärast nõiapeeglit võib tegelikus elus käsitada. Ometi on meid tehnika võidukäik nii kaugele viinud, et kaugenägemine pole enam mingi utopia, vaid et ta täiesti reaalseks on saanud. Välismail on ta palju tarvitusel, isegi juba levimas rahvassekka, ja ainult ajaküsimus on, kudas ka meie nii kaugele jõuame. On teostumas jällegi üks inimsoo igivanust unistusist.

Kaugenägemise all mõistetakse praegu pääasjalikult liikuvate piltide edasiandmist ruumis kas juhtmete abil või ilma — elektromagnetiliste ehk nn. raadiolainete abil. Seisvate piltide ülekanne on juba võrdlemisi vana (Karolus 1906. a.) ja niivõrd täiuslikuks arendatud, et pole üldse võimalik vahet teha originaali ja ülekantud pildi vahel. Välismail on peaaegu kõik ajakirjanduses ilmuvad pildid elektriliselt üle kantud. Kogu Kesk-Euroopas on suuremad keskused omavahel ühendatud pildiülekande-kaablitega ning juba mõnekümne minuti pärast on näit. Stockhol-

mis võimalik näha ülesvõtet Pariisi sündmusist.

Kuidas sünnib seesugune piltide ülekanne?

Vaatleme mõnd pilti ajalehes või üldse mõnd trükitud pilti. Näeme, et ta koosneb üksikutest punktidest. Nii võime iga pilti kujutella koosnevana üksikuist mitmesuguse heledusega punktidest. Kõik need punktid kokku loovad inimsilma valgustundlikule kilele kujutise, mida inimene siis teatava pildina võtab. Kui võtta sellise punktikese mõõtudeks $0,5 \times 0,5$ mm ($0,25$ mm²), siis koosneks postkaart (mõõtudega 100×150 mm) 60 000-st punktikesest. Piltide elektrilise ülekandmise põhimõte seisabki selles, et need 60 000 punkti kantakse ükshaaval üle. See sünnib nn. elektrilise silma ehk fotoraku abil, mis temale langevad ja üksikuist pildipunktidest tulevad valguskiired muudab elektrivoolu impulssideks. Kuna fotorakk lasseb voolu läbi seda enam, mida tugevam on temale langev valgus (pimedas üldse voolu läbi ei lase), siis on tema poolt tekitatud vooluimpulsside tugevus ülekantavate punktide heledusest. Tekitatud vooluimpulsid saadetakse kas juhtmete kaudu või elektromagnetiliste lainete abil eetri kaudu vastuvõtjani, kus nad jälle optilisteks ehk

valgusvõnkumisteks muudetakse, mis siis valgustundlikku paberit vastavalt mõjustavad. Punktid antakse üle teatud järjekorras, samas järjekorras võetakse nad vastu ja asetatakse fotopaberile. Nii moodustavadki nad vastuvõttejaamas sama pildi, mis oli saatejaamas.

Praktikas on pildipunkti suurus harilikult $0,25 \times 0,25$ mm ($0,0625$ mm²), seega koosneb postkaart 240 000-st punktist. Saatmise kiirus on umbes 300 punkti sekundis, nii tarvitab postkaardi ülekandmine 10—13 minutit aega.

Asudes nüüd kaugenägemise, s. t. liikuvate piltide ülekande juurde, peame kõigepäält meelde tuletama liikuvate piltide ehk kino põhimõtet. Nagu teame, ei kao nägemismuljed meie silmast otsekohe, vaid jäävad teatud ajaks (0,1 sek.) püsima. Seda nähet nimetame silmaväsimuseks ehk inertsiiks ja sellel põhjeneb kino ning ka kaugenägemine. Et luua inimsilmale muljet liikuvast pildist, peame sekundis üle andma vähemalt 12—16 pilti, mis teineteisest vaid vähe erinevad. Tegelikult on nii kinos kui ka kaugenägemistechnikas tarvitusel kiirus 24 pilti sekundis. Nimelt on tõeline kaugenägemine, s. t. mingi sündmuse otsene ja vahenditu ülekanne seni ikka veel väga raske teostada. Ülekantavast sündmusest valmistatakse enne film ja alles see antakse kaugenägemissaatja poolt üle. Seepärast on ka kiirused kooskõlastatud.

Ka siin toimub pildi ülekande punktide kaupa. Üldiselt: mida suurem on pildipunktide arv, mida väikesem üksiku punkti pind, seda täpsema ja detailsema pildi saame. Praktiliselt küllalt selge ja arusaadava pildi saame, kui jagame ta punktideks $0,5 \times 0,5$ mm. Sel korral koosneks postkaart 60 000-st punktikesest. Sekundis tuleb anda edasi 24 pilti ehk $24 \times 60\,000 = 1\,440\,000$ üksikut punkti s. o. ligi poolteist miljonit punkti! Tegelikult on praegu Saksamaal tarvitusel formaat 100×100 mm, mis koosneb 40 000-st punktist ja vajab ülekandekiirust 960 000 punkti sekundis. Loomulikult on siin pildi jagamine punktideks ehk „tastimine“ (saksa k. „tasten“) mehaaniliste vahendite abil või-

matu nende inertsi tõttu. Tuleb kasutada puht-elektrilist „tastimist“.

Kuna tegemist on väga suurte sagedustega, siis on kaugenägemise jaoks pärast pikki katseid rahvusvahelisel määratud lainepiirkond 3—9 m, s. t. sagedused 100 000 000—33 000 000. See lainepiirkond kuulub aga juba ultralühilainete liiki, mis levivad umbes samuti kui valgus. Nad ei paindu ümber maakera kumeruse, nagu pikad lained. Nende vastuvõtt on võimalik ainult sääl, kuhu saatejaama antennimastid veel paistavad.

On mitu kaugenägemissüsteemi (Nipkovi ketas, peegelkruvi ja peegelketas), mis töötavad mehaaniliste vahenditega. Kõik need on aga oma aja juba ära elanud. Nende abil on võimalik kaugenägemisülekannet saavutada ainult teatava häduseni, sest pildipunktide arv on piiratud. Viimasel ajal paneb end aga ainuvalitsejana maksma puht-elektriline vahend — Brauni toru, mis töötab katoodkiirtega ja millel seisab ees suur tulevik. Nagu teada, on katoodkiired iseenesest elektroonide vool läbi hõrendatud gaasi. Kui nad langevad mingile fluorestseeruvale ainele (näit. kaltsiumvolframata), siis hakkab see helendama, fluorestseeruma. Kui aga asetame katoodkiirte tee äärde positiivse elektroodi, siis see tõmbab neid oma poole ja nende tee paindub. Anname elektroodile vahelduva pinget — ja katoodkiirte tee paindub kord ühele, kord teisele poole, kuna fluorestseeruvale ekraanil helendab vastavalt kord üks, kord teine koht.

Lõpuks pole vahest üleliigne öelda mõni sõna Paul Nipkovist, kaugenägemise isast. Teda tabas tavaline leiduri saatust, tunnustusteta ja rahata tuli tal elust läbi võidelda. Aastal 1884 valmistas ta oma ketta ja alles 1928. a., s. o. 44 aastat hiljem leidis ta tunnustust. Mõõdunud sügisel Saksa raadionäitusel aga austati ka teda vääriliselt, päälegi kuna ta just näituse ajal (22. aug. 1935.) sai 75-aastaseks. Teda valiti sel puhul juhtivate Saksa tehnikauilikoollide audoktoriks ja määrati talle suur riiklik autasu.

Ainell Ev. Koots

Tartu koolide käsipall

Koolinoorsoo talvist sportlikku tegevust võib pidada juba lõppenuks. Talvel harrastatakse peamiselt käsipalli. Tartu koolidevahelised võistlused käsipallis jõudsid lõpule alles aprillis, olgugi et algust tehti võistlustega juba sügisel, ja nii imelikuna kui see ka ei tundu loobumisevõiduga korvpallifinaalis Õhtuselt gümn.-lt Poeglastegümn. meeskonnale. Korvpallis pääses finaali kaotuseta Poeglastegümn., võites Treffneri gümn. 28 : 17 ja Õhtust gümn. 37 : 25. Eriti hää oli Õhtugümnaasiumil Veiber, kelle arvele tuleb kirjutada nii suur Õhtugümn. punktide arv. Uuest mängust aga Õ. gümn. loobus ja meistri koha sai enesele Poegl.gümn. meeskond koosseisus: Mägi (meesk. vanem), Teder, Alt, Ott, Hansi, Kann ja Kivivare. Võitja meeskond sai rändauhinna ja meistrimärgid.

Võrkpallis oli kindlamaks meistrikandidaadiks samuti Õhtugümn., kes tuli ka kaotuseta meistriks koosseisus: Veiber, Paas, Ubakivi, Kirp, Peedel ja Kärner. Meistermeeskond on koosseisult võrreldes teiste Tartu koolide meeskondadega ühtlasem, eriti surujate kaadrilt. Teisele kohale tulnud Sak-

sa gümn. meeskonnal oli suurelt õnne juba loosimisel.

Omaette suursündmuse ja hooaja võimsa lõppakordi valmistas Tallinna Westholmi gümn. käsipallimeeskonna külaskäik Tartu koolidele 18. ja 19. apr. Westholmlased mängisid kahel õhtul kaks võrkpalli- ja kaks korvpallivõistlust. Võrkpallis Treffneri gümn. vastu mängides tulid külalised võitjaks 15 : 4 ja 15 : 10, kusjuures mäng ei ulatunud tase- mellt üle keskpärase, puudusid peaaegu mõlemal poolel hääd surved. Teisel päeval mängis külalistega võrkpalli Poeglastegümn. Selles mängus pidid vestholmlased vastu võtma ainukese kaotuse 15 : 17 ja 10 : 15.

Korvpallis esimesena astus Tallinna korvpalli meistri vastu Tartu kombineeritud meeskond, kes ei suutnud arendada korralikku koostööd ja kaotas meistrile 25 : 30 (7 : 15). Teisel päeval mängis Westholmi vastu Treffneri gümn., kes arendas alul eeskujulikku kombinatsiooni mängu, kuid seda ainult mõneks minutiks! Ka selle mängu võitsid külalised 32 : 19.

A. M.

Väikesed lood suurtest meestest

Uhel päeval küsis hertsog von Argyle Edmund Stone'ilt, kuidas tema, lihtsa aedniku poeg, on suutnud lugeda ladina keeles Newtoni „Principia“.

Stone, kes polnud saanud ühtki tundi ladina keele õpetust, vastas: „Tarvitseb vaid tunda 24 tähestiku lähte, et võida õppida kõike, mida muidu veel õppida soovitakse.“

Kui Newtonilt kord küsiti, mille läbi ta oma kuulsuse saavutanud, vastas ta: „Kui ma

maailmale olen üles näidanud mingi teene, siis on see saavutatud hoole ja kannatliku järelemõtlemisega.

Ja kui suurelt Briti laevurilt Lindsay'lt, kes algas laevapoisina, küsiti, kuidas tema oma õnne saavutanud, ütles ta: „Järjekindla virkuse, alatise töö ja selle läbi, et olen püsivalt kinni pidanud põhimõttest, et feisi tuleb kohelda nii, nagu sooviksin näha end koheldaval.“

*

(Järg leheküljel 328)

ARVUSTUS

Eesti kooliajakirju

(Järg)

„Tõuseng“ (Valga Ühisgümnaasiumi häälekandja). Ajakirjal (opolograafitud) puudub eri kaas, on olemas vaid lihtne hari-likule tekstpaberile trükitud palgeleht. Illust-ratsiooniks on üksikud hästiõnnestunud kari-katuurid kooli tegevaimaist õpilasist („Pupu-Juku“ karikatuur — „Tõusengus“ nr. 3). Aja-kirja odava hinna juures (üksiknumber 8 senti) võime ajakirja täiesti kordaläinuks pi-dada. Igas numbris esineb õnnestunud jutus-tusi, vesteid, luuletusi, koolieluline kroonika, kaasõpilaste iseloomustusi ning auhinnaline „Mõistatishnurk“ („Tõusengu“ kirjaviis!). Ju-tustusist pälvivad tähelepanu Valter Mõttuse „Ossi“ (ilmus „T. R.-des“ nr. 5) ja Ugandi „Joo b n u t e o j a“. Vestete eest hoolitseb „Pupu-Juku“ oma numbrist-numbrisse järgnevate teravmeelsete, huumori-küllaste sõnavõttudega. Luuletusist on õn-nestunuim Valter Mõttuse „Sügis-lüürika“ — tsiteerin esimese stroofi:

**„Nurmed kodused, nukrad ja lagedad
tühjal pilgul vahivad taevast,
kus edelast kirdesse pagevad
rebit purjil pilvede laevad.“**

Resümmeerides tuleb „Tõusengu“ senise suunalaadiga rahulduda — soovitav oleks samuti ka parema tekstipäberi valik.

„Poiste Hää!“ (Kaubanduslikku erihari-dust taotlevate poiste ajakiri, ilmub Tallinna Linna Poeglaste Kommertsgümnaasiumi ja Kaubanduskooli väljaandel). Opolograafitud, lihtsa kaaneilustisega „Poiste Hää!“ on vaa-deldavas rühmas täiesti erilaadne ajakiri. Ajakirjas on tähtsustatud igasugused arutus-laadsed, puht statistilistele andmeile naja-nevad artiklid (R. M. „Hiiglased ja kääbused arvudes“; „Suurim ja väikseim raamat“; „Suurimad raamatukogud maailmas“ jt.) ning

võrdlemisi üksikasjalik koolielulise kroonika osa. Puhtjutustuslik osa, välja arvatud - se pa ülevaatlik, huvitav ekskursioonikir-jeldus „Elamusid Soomes“, puudub täiesti. Leidub ka luuletusi, kuid need ei evi erilist väärtust ja on enamvähem juhus-likku laadi. Huviküllaseim ajakirja number tundub olevat „PH“ nr. 90/91, kus on avaldatud koopiad mitmete kirjanikkude poolt RA lõpu puhul „P. H.-ele“ saadetud tervitus-kirjadest.

Et ka üldsusele huvipakkuvaks muutuda, selleks peaks „PH“ tugevasti töötama sisu mitmekesistamise suunas, peaks valima pa-rema tekstpäberi ning hoolitsema, et ka sisu-jaotuses (artiklite järjestuses) valitseks tu-gevam ühtlus.

„Läänemaa Ühisgümnaasiumi III klassi album.“ Ajakirja (šapiroograafitud) kaas on õnnestunud. Illustratsioonid, välja arvatud üksikute kaasõpilaste karikatuurid, puuduvad täiesti. Sisuvaldavaimaks on puhtjutustuslik osa. Lühijutustusdest on parimad A. Sei-ler'i tundetooniline „Kevadel“ ja Helgi Helve meeolukas „Hallid päevad“. Aja-kirjas leidub veel luuletusi (neist pälvib tähelepanu E. K. „Talveõõ maal“), klassikaaslaste iseloomustusi, spordikroonika-line osa ja ristsõnad. Tervitatava uuendu-sena tuleb märkida lühilauseliste aforismide-tsitatide asetamist iga lehekülje ülaser-va. Üldmuljelt jätab ajakiri rahuldava mulje — tuleks ainult leida võimalusi ajakirja illu-stratsioonilise külje täiendamiseks.

„V-r“ (Tartu Poeglastegümnaasiumi V-reaalklassi album). Ajakirja (valmistatud trükimasinal) juures pääseb mõjule „Val-Ro“ jõuline kaanejoonis. Ajakirja äsjailmu-nud numbriga otseseks ülesandeks on ajakirja

väljaandva klassi tutvustamine, kusjuures ainukese karikatuuride autorina esineb „Val-Ro“. Ajakirjas leidub ka huumoriküllane jutustus „Kivi sinine esmaspäev“, üldiselt tundub aga ajakiri siiski ainult enam-vähem õnnestunud katsetusena, mille tegelikku sisulaadi alles ligem tulevik peaks näitama.

* *

*

Eelnevaga olen esitanud mõningad lühikesed, üldviipelised iseloomustused „T.R.de“ toimetusele saadetud kooliajakirjade kohta. Üldistades peame märkima, et kooliajakirjade arenemisvõimalused on teatud määrami piiratud (kitsas lugejate ringkond, trükitehnilised raskused jne.), mistõttu tuleb

kõigiti tervitatavaks pidada asjaolu, et käesolev gümnaasiumi ja keskkoolinoorsoo keskne ajakiri „Tuleviku Rajad“ korduvalt oma veergudel on ära trükkunud parimaid artikleid kohalikest kooliajakirjust, tutvustades viimaseid seega üldsusele, oma rohkearvulisele lugejaskonnale. Eri koolide ajakirjade ilmumist tuleks aga kõigiti soodustada, sest iga kooliajakiri eraldi on selleks sümboolseks sidekoeks, mis ühendab rühmkonna meie kirjandus-, kunsti- ja teadushuvilisimaid noori vaimset täiuslikkust taotelevaks ning terviktugevaks ühisperekks.

(Lõpp)

V. Valter

Knut Hamsun, „Maa õnnistus“

Romaan

„Noor-Eesti“ kirjastus. Lk. 338. Hind 2 kr.25 s.

Knut Hamsuni on meil tõlgitud õige rohkesti. Praegu võime oma emakeelse lugeda juba kõiki tema nimetamisvääraseid teoseid.

Hiljuti ilmunud „Maa õnnistus“ on H. tähtsaim ning ühtlasi mahukaim teos. See tõi temale 1920. a. Nobeli auhinna. Komisjoni otsus kõlas: „Monumentaalse teose „Maa õnnistuse“ eest.“

Kogu teose sündmustik on seoses loodusega. Loodust, maad idealiseeritakse. Kõik, mis on ühenduses viimasega, viib üles, toob õnne. Sellevastu linnaelu, tsivilisatsioon on ühenduses mitmesuguste pahedega. Hamsuni veene on: maa õnnistab ainult neid, kes teda armastavad. Mida suurem ning püsivam on kellegi armastus maa vastu, seda suurem on ka õnnistus. Iisaku, teose päätegelase armastus maa vastu on kõige kindlam, seetõttu ka õnnistus kõige suurem.

Nii on see romaan hümn maale, loodusele. Rousseaulik „tagasi looduse juurde“ on mõte, mis läbib kogu teost.

Hinnates teost idee seisukohalt, peab ütleva, et see on meile kõigiti ajakohane teos. On ju meilgi praegu palavalt päevakorral asundusprobleemid, soode, rabade ja muude kasutamata maaalade viljelemise küsimused. Suur kirjanik annab siin nii mõnegi

hää juhise ja eeskuju nii asundusprogrammi teostajatele võimukandjatele kui ka tegelikele asunikele. Meie kirjanduses võib „Maa õnnistuse“ ideed võrrelda Aug. Jakobsoni „Töö alguse“ omaga, kus kanglane oma kümne küünega hangib veelgi vaesemast maast endale õnnistust.

Romaani päätegelases Iisakus, selles töökas lihtsas mehes, kes ei oska lugeda ega kirjutada, on seda põhjamaalase raudset visadust, mis nii selgelt avaldub võitluses karmi loodusega. Iisak loob „koti ja kepi“ varal jõuka talu. Olgugi harimatu looduspõlv ja otse kõrvuni kõige raskemas töös, tunneb ta elust puhast rõõmu ja on sõna tõsisel mõttes õnnelik.

Üksikisikute vahel arendatavat võitlust, nagu see enamikule romaanidest omane, on „Maa õnnistuses“ vähe. Selle asemel kujutatakse lakkamatult progressi, mis sünnib asunikku elus, ja raudset visadust, millise ga asunikud võitlevad ürgloodusega. See on teataval määral sotsiaalne romaan, see on romaan sotsiaalselt meile väga ligidast rahvast, ligidase hinge-struktuuriga.

Väärtuslikem osa teosest on kahtlemata tema kõrge idee, mis on täidetud optimisimiga, inimest kasvatava ning kujundava vaimuga. See teoses peituv idealism ongi põhjuseks, miks see romaan on Nobeli auhinna vääriliseks loetud.

Meie tundsime Knut Hamsuni seni parima hulkurromantika sõnastajana. Käesolev teos on aga erandiks tema loomingus. Siin salgab maha või hindab ümber ta oma endised ning hilisemadki tõekspidamised. „Maa õnnistuses“ kõik need isikud, kes kõiguvad kahe maailma vahel, on õnnetuks endale ja riskiks ühiskonnale. Hamsun näib selles teoses erandlikult vihkavat kõiki tuulepäid, linnakultuurile silmatagijaid, siit-säält õnneotsijaid hulkureid, sest kõigi nende elu laseb ta minna viltu. Autori sümpaatia kuulub täielikult paigalpäisivale tüsedale tugevajõulisele talumehele, kes oma jõu ja armastusega suudab harimata maad muuta viljakandvaks. Nende kujutamises on autor haarav, pisiküsimusteni üksikasjalik, soe ning südamlük. Eriti mõjuv on teose esimene osa, mis keskendatud Iisaku ja tema talu arengu ümber.

Kokkuvõtteks esitan norra kirjanduse-
tundja Christian Elsteri sõnad nimetatud teose kohta: „„Maa õnnistus“ on puhaste, suurte tunnetega täidetud teos, mis kujutab lihtsais piltides kaunist, rikast ja värsket loodust, mida alles esmakordselt asutakse harima. See annab võrratult kujuka pildi looduslähedasest inimesest ja pakub lihtsate ürgsete elamuste hingeliigutuste poeesiat haruldase lüüriilise ehtsusega. Selle suurteose meeoleolu on imelik ja kütkestav, müstika ja algupäraste lihtsate tunnete segu, nagu seda käsitatamatult loodus ise iga päev pakub vaatlevale silmale.“

A. Pöllussar

Wl. St. Reymont'i „Töötatud maa“

Wl. St. Reymont'i „Töötatud maa“ on üks paremaid tema teostest. Selles romaanis on Reymont lahkunud oma tavalisest miljööst, külast, ja siirdunud kasvavasse tööstuslinna Lodzi. Kirjanik on selle teosega näidanud, kuidas kapital muudab inimesed oma orjades, imeb neist elumahlad ning heidab nad siis kõlbmatute kestadena kõrvale. Kapital muutub inimestele jumalaks, pimestab nad oma säraga ning laostab nad lõpuks nii vaimuselt kui ka hingeliselt. Kapital loob õhkkonna, mis mürgistab opiumisuutsuna, ja millest enam ei vabaneta. Teos kirjeldab meisterlikult rahajumaldajate taktikat ja püüdlusi.

Lodzi kirju rahvastiku probleem leiab süvendatud käsitlemist.

Teose päätegelane on Karol Borowieci, noor andekas aadlik. Borowieci töötab ühes suuremas riidevabrikus direktorina. Tema sihiks on asutada endale vabrik, milles otsustab valmistada ainult väärtkaupa ja lõpetada võistluse abil alaväärtusliku kauba massiline produtseerimine. Seda pole tal sugugi kerge teostada, kuna temale kui poolakale Lodzis võimulolevate juudi ja saksa magnaatide ning ahnete kaasosanikkude poolt takistusi tehakse. Siiski mitmesuguste lubatud ja lubamata võtete abil jõuab ta lõpuks muretseda endale kindlustatud positsiooni, kuid ühes sellega on ta kaotanud enda nooruse, tervise ja elujõu. Seega teose pääkangelane on üks neist kapitali hukutatuist, kes muutuvad selle tööriistadeks. Alles hiljem sama Borowieci juba rikka ja võimsa magnaadina märkab, et on kaotanud kõik ja võitnud ainult raha. Alles siis, kui ta vaim juba kaua on nälginud rahahunniku otsas, märkab ta, et on parem elada teistele.

Teose stiil on voolav, lihtne, midagi ilustamata kujutatakse Lodzi mitmekesisest rasside hingeelu ning kapitali tooreid, hoolimatuid võtteid. Raamat, mis nõuab süvenemist ja seda mitte ainult oma kvantiteedilt.

E. Karindi

A. Mälgu RANNAJUTUD

August Mälgu käesoleva aasta alul ilmunud „Rannajutud“ sisaldab rea novelle Saaremaa läänerrandlaste elust. Kare ning vähenõudlik merimehe elu ja Läänemere tormid on lihvinud randlase hinge juba aastasadu. See elu on istutanud randlasesse oma jõu, oma õigluse ja oma rahu. Need omadused on randlasesse nii juurdunud, et kirjanik ütleb ühe novelli lõpul: „Ta oli läänerrandlane, ja ta elu oli seks liialt lühikene, et ümber õppida otsese aususe asemele moodse maailma riukaid ja kavalusi. Ta oli ka seks liiga lühikene, et kaotada verest igivana õigusemõiste mere andidest.“

Kalurid, kes sageli igasuguse ilmaga ja igal ajal on käinud merel, kas vähenõudliku kartulikõrvase või merehädaliste pärast, tunnevad merd nagu oma taskut, tunnevad kohina järgi iga kari, rahu ja kuiva. Nad on

merega kokku kasvanud, ei saaks uinuda ilma merekohinata, mis kostab nende lihtsatesse hurtsikutesse. Meri on nende põld, nende häll ja haud. Sõbrused, mis sõlmitakse mere rüpes, võideldes surmaga lekkivas paadis või laguneval jääpangal, on kestvad.

Kõik need randlase iseloomujooned kajastuvad nende novellide tegelastes. Olgu jutt kas mehest, kes läks ära oma riika naise juurest otsides „elamise rahu“, või vanast haigest randlasest, kes läks merele surema, ikka leiame neis ainult randlasile omast meeleskindlust, rahu ja iseseisvust. Randlane ei kaeba ega halise, vaid kannab rahuga oma murekoormat üksi. Kalurinaised on tublid, hoolitsevad olendid, kes tulevad toime suure lastekarjaga ja hiljem üksildases hurtsikus ootavad kannatlikult meeste ja poegade tagasitulemist merelt.

Teose stiil on lihtne. Randlaste lakooniline kõnelus ja otsekoheised väljendused antakse loomutruult edasi. Eriti õnnestunud on vana randlase kõnelus oma ametit väga tõsiselt võtvate rannavahtidega. Selle teosega tahab kirjanik näidata, milline tüse rahvas asub meie saartel. Teos on soovitav lugeda kõigil, sest me peaksime saarlastelt mitmes suhtes palju õppima.

E. Karindi

Richard Rohti „Esimene armastus“

Romaan vabadussõjast. „Noor-Eesti“ kirjastus 1935. a. Hind kr. 3.75.

„Esimese armastuse“ päätegelaseks on Valuvete kandimehe poeg Paul Hindo, kes astub vabatahtlikult Eesti asutatavasse rahvaväkke. Valuvete Pauli ajab taga „esimene armastus“ kõigest omast veel lapselikust südamest oma kalli isamaa vastu. Sel ajal ei kaotanud koolipoisid oma pääd, vaid julgetena ja kartmatutena andsid nad end oma rahva teenistusse.

Roht on kirjutanud „Esimese armastuse“ tugevas isamaalises vaimus, mis on eriti hinnatav, kuna meil on vähe leida selliseid raamatuid.

Meie näeme siin Eesti kangelaslike vägede tegevust, kes mõnekümne mehega purustavad vaenlase pataljoniid, rügemendiid jne. Kirjeldatakse hulljulgeid partisanide retki ja kangelastegusid.

Näeme ka sõdurite omavahelist elu ja nende seas liikuvaid agitaatoreid, kes ässi-tašid sõdureid üles „neetud kodanluse“ vastu. Püüti ka naeruvääristada ja täiesti absurdiks tunnistada eestlaste võitlust suure Vene vastu. Kuid vaatamata igasugusele agitatsioonile ei leidnud agiteerivad jõud pinda eestlaste seas, vaid seda kindlamini ja ustavamini täideti kohust oma isamaa vastu. Eesti sõduritel oli usk ilusaima tuleviku poole vaba rahvana. Oli usku ja meeleskindlust ja lõpuks võidetigi vabadus. Raamatu autor R. Roht ütleb ise: „Selles kummalises sõjas usuti intuitiivselt, loodeti intuiitivselt ja võideldi intuiitivselt . . . Usuti võitu ja saadi võit. Usuti asja õnnelikku lõppu — ja saadi õnnelik lõpp.“

„Esimene armastus“ on parimaid juba oma ainevalikult ja Roht tuntud hää jutustajana köidab lugejat oma väga tabavate ja tõeloludele rajatud piltidega.

Kõik, keda huvitab meie iseseisvuse saabumine ja meie kangelaslik vabadusvõitlus, lugegu seda teost ja nad saavad ilusa läbilõike toleaegeisest meelesoludest ja sündmusist.

Lembit Tongson

Richard Rohu, VANA VÕRUMAA

Eesti Kirjastuse Kooperatiivi kirj. Tartus

Richard Rohu autobiograafiline teos annab huvitavalt ja rikkalikult olude- ja taustakujutusi meie maaelust möödunud sajandi lõpul ja käesoleva alul. Kõik tegelased on kirjeldatud realistlikult ja värskest. On toodud esile palju huvitavaid tüüpe, nagu gümnaasiumidirektor — „komejant, sakslasest pastor, kes pidas Napoleoni esimeseks Valekristuseks“ jne. On antud huvitav ülevaade meie koolielust nii linnas kui ka maal, puudutades julgesti toleaegete koolide pahesid. Rohu teos, mis on laadilt asjalik, täppis, vähem ilukirjanduslik, on kurb dokument meie lähema mineviku küla- ja perekonnaelust, kultuuriliselt ja poliitiliselt mahajäänud kolkas. Richard Rohu teos peaks iseäranis huvitama noori, sest selles käsitletakse kujukalt autori lapse- ja koolipõlve ning antakse ülevaade, millistes oludes õppis meie vanem generatsioon.

B. P.

August Jakobson, VANA KAARDI- VÄGI

Eesti Kirjastuse Kooperatiivi kirj. Tartus

Aug. Jakobson on oma uue romaani aines-
tiku võtnud akadeemilisest õhkkonnast, vas-
tandina senistele agulielu käsitlevatele ro-
maanidele.

Teose päätegelane Joel Neegos, arstitea-
duse üliõpilane, pole oma seitsmeaastase
õppeaja kestel suutnud õiendada ühtegi ek-
samit. Kord on ta suutnud end kokku võtta
ning valmistuda ühele eksamile, kuid päev
enne eksamit murdub tahtejõud ning uuesti
algab senine lõbutsev elu. Kõrvaltegelasina
esineb Joel Neegose kaasüliõpilasi, kes on
samuti langenud alkoholi ohvriks. Nagu enda
pilkeks hakkavad nad endid nimetama „va-
nadeks kaardiväelasteks“. Järkjärgult laos-
tub see „vana kaardivägi“ üha sügavamalt,
nii aineliselt kui ka vaimselt.

Joel Neegos suudab endale lõpuks siiski
ette kujutada olukorda, millega see kõik
võiks lõppeda ja ta suudab lahku lüüa „va-
nadest kaardiväelastest“.

Teose sündmustik on elav ning vaheldus-
rikas, vaatamata sellele, et kogu romaan
käsitleb vaid ühe päeva sündmusi.

Käesoleva teosega on meie romaanikirjan-
dus rikastunud jälle ühe omapärase ning
uuelaadse tootega.

K. Ainomäe

A. H. Tammsaare, KUNINGAL ON KÜLM...

Teist korda on Tammsaare publikule and-
nud näidendi ja samuti kui 1921. a. ilmunud
„Juudid“, nii on ka käesoleva aasta toodan-
gusse kuuluv „Kuningal on külm“ omapära-
ne, täiesti erinev sellest, mida kirjutavad
teised kaasaegsed-kaasmaalased näitekir-
janikud.

Kui ka autor pole mõelnud seda võib-olla
nii, näib siiski, et see draama on eeskätt lu-
gemiseks, mitte etendamiseks, kuna siin on
õieti vähe sisu ning seda vaheldusrikkust
ja põnevust, mida nõuab teatripublik või
üldse laiem hulk. Seda enam leiame siit
vaimusädelust, teravaid ja iroonilisi, kuid ka
häätahtliku maheda huumoriga imbutatud

pisteid ning märkusi igasuguste kaasaegsete
eluavalduste kohta.

See, kes vankumatult nõuab kirjandusteo-
seilt reaalsust ning igas asjas püsivust tõsi-
elu piires, kahtlemata pettub käsitledavas
teoses, sest peaaegu kõik siin esinevad si-
tuatsioonid ja tegelased põhinevad täielikult
fantaasial ja on sellistena ebausutavad. See
on aga autorile ainult väliseks kestaks, mida
ta kasutab selleks, et jagada hoope nii tege-
laste suu kui ka nende käitumise kaudu
ülehele kui teisele poole, tehes seda igati taba-
valt ja meisterlikult.

Ning pääle muu: kas peab siis kunst isegi
kuni peensusteni olema kopeering igapäeva-
sest elust? Seda ei nõuta näiteks maalikuns-
tilt ja ei tule seda nõuda ka sõnakunstilt.
„Kuningal on külm“ on just elavaks näiteks
sellest, kuivõrd väärtuslikke töid võib kir-
jutada, tarvitades taustana ebaharilikku
väljamõeldist.

Z. R.

N. Päts, „Valgeil õil“

Nikolai Päts oli senini üldsusele tuntud
kui vaimulik. Nimetatud luuletuskoguga
aga avaneb meil võimalus temaga tutvuda
kui luuletajaga. Ja see tõstabki indu sukel-
duda riimiseatud ridade vahele. Luuletus-
kogus toodud luuletused haaravad oma tek-
kimiselt õige pikka ajajärku, kuna esimesed
neist on loodud juba 1905. a. ja järgmised muu-
tuvad vastavalt ajavaimule ning olustikule,
omistades seejuures enam tähelepanu Vaba-
dussõjale. Pääle isamaalaulude esineb veel loo-
duslaule ja eriti eelistatud on meeleolupil-
did õhtust ja hommikust. Uudsusena on ka-
sutatud ka usulist ainet. Väljendus, peab
ütleva, on autoril ühtlane ja läbimõeldud.
Puudub täielikult niisugune lopsakas, ohjel-
damatult labane väljendusviis, nagu see
kerkib esile mõne hilisema aja poeedi juures.
Läbi lugenud „Valgeil õil I“, tekib soov, et
pea ilmuks ka „Valgeil õil II“.

E. A.

Jakob Liiv, ELU JA MÄLESTUSI

264 lk., 28 pilti. Noor-Eesti kirjastus. Hind
kr. 3.50.

Teos algab kirjaniku esivanemate põl-
venemise ja päritolu kirjeldamisega ning lõ-

peb tänapäeva sündmustega. Ladusas ja pil-dirikkas keeles jutustab autor oma arvukaist elujuhtumusist, mis temal, aukartustäratavale aastate hulgale vaatamata, haruldselt selgesti meeles säilinud.

Kui teosest jätta kõrvale kõik, mis puutub kirjaniku isiklikku ellu, jääb teosesse suur tükk meie rahva ajaloost, iseäranis kultuuriloost. Nii on meil võimalus tutvuda Eesti koolioludega venestamise perioodil ning mitmete muude tolleaegsete nähetega. Kirjandusloolise tähtsusega on kirjeldused autori vennast Juhan Liivist, meie õnnetust isamaalüürrikust, kuigi need tema traagikasse uusi vaatekohti ei too.

Jääks vaid soovida, et selle huvitava teosega püütaks tutvuda ka laiemais ringkonnas, eriti pühendugu sellesse meie õppiv noorsugu.

Karl Ainomäe

A. Puškin, VALIK LUULET

Lüürika, eepika, draama. Tõlkinud A. Oras, B. Alver, H. Talvik, P. Viiding. „Maailmakirjandus“ Nr. 1. Eesti Kirjanduse Selts. 244 lk. Hind 3 kr. 75 s.

Ei juhtu tihti, et meil antakse mõne suure luuletaja loomingust tema paremik. Tänu dr. A. Orase hoollele jõuab nüüd lugejate kätte valik vene geniaalse kirjaniku A. Puškini lüürrikast, jutustavast luulest, olulisem osa „Eugen Oneginist“ ja paar lühemat näidet

isegi draamadest. Ühes kirjandusloolise sissejuhatusega annab see teos võimaluse mõistmiseks, kes on Puškin ja kui suur ta on. See valik rikastab eesti kirjandust paljude hääde värssidega ja suudab pakkuda elamusid kõigile, nii vanema- kui uuema-maitsele. Teos on esimene number tõlkeseeria „Maailmakirjandus“ aastakäigust, mille ülesandeks on eesti keeles tuua klassilisi teoseid, mis tänapäevgi üllatavad oma sisukusega ja mille väärtus enam ei vanane.

F. Toomus: FRIEDRICH NIETZSCHE

Üliinimese kuulutaja. „Suurmeeste elu-lood“ nr. 30. 157 lk. Hind 1 kr. 50 s.

Nietzsche õpetus pole mitte lihtsajoone-line ja seepärast tekib kohe küsimus, kas raamat pole liiga raske, liiga „filosoofiline“. Peab aga ütleva, et autoril on õnnestunud selle revolutsioonilise filosoofi elukäigust lasta kasvada välja tema elusisu, tema filosoofia. Seepärast on raamat päämiselt suurejoonelise ning traagilise elu kujutamine ja filosoofia on selle juures nagu iseenesest, ilma et ta pakuks mingisugust erilist raskust. Nietzsche on eesti keeles kirjutatud nii mõndagi, esmakordselt antakse temast aga ilmekas ja selge üldpilt. Käsitirja on redigeerinud dr. A. Koort, mis kindlustab ka sisulise asjatundlikkuse.

Väikesed lood suurtest meestest

Keegi tuntud inglise põllumees oli rentinud poole mõisat maamehelt, kes oma varandusega hakkama ei saanud ja juba poole oma maast müüma pidi.

Enne kui rendileping oli lõppenud, küsis rentnik maaomanikult, kas see ei sooviks müüa talle oma mõisa. „Te tahate ta osta!“ küsis omanik imestunult. „Jah,“ vastas rentnik, „kui me hinna suhtes kokku lepime.“

„See on äärmiselt kummaline,“ jätkas omanik, „seletage mulle omefi, kuidas on see võimalik, et mina kogu mõisa omanikuna end ülal pidada ei suutnud, teie aga ainult poole maa rentnikuna suudate mulle mitte ainult korrapäraselt iga aasta 200 naela renti fasuda,

vaid olete nüüd ka võimeline ostma kogu mõisa.“

„Selle põhjust on kerge leida,“ vastas rentnik, „teie istusite paigal ja ütlesite oma tööliste: mingel, mina selle vastu aga tõusin üles ja ütlesin: tulge kaasa!“

Washingtoni sekretär tuli kord liiga hilja ametisse ja lükkas süü oma kellale.

Ameerika suur riigimees vaatas rahulikult oma sekretärile ja ütles: „Siis peate teie endale uue kella muretsema — või mina olen sunnitud otsima endale uue sekretäri.“

Ainell Z. R.

MÕISTATUSTE NURK

Toimetaja V. Valter

Üldreeglid

1. Mõistatuse lahendusest võivad osa võtta kõik „T. R.-de“ lugejad.

2. Iga mõistatus olgu kirjutatud eri paberilehele või postkaardile.

3. Iga lahendus olgu varustatud vastava kupongiga (vaata järgneva lehekülje allserva!).

4. Iga lahendus olgu varustatud lahendaja

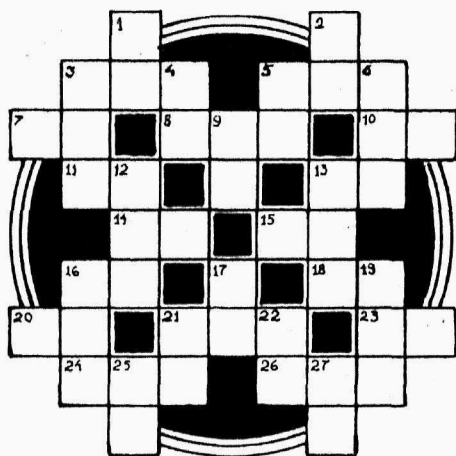
täpsa nime ja aadressiga ning kirjutatud võimalikult loetava ja selge käekirjaga.

5. Postikulude kokkuhoidmiseks võivad ka mitmed lugejad saata omad lahendused ühises ümbrikus. Kõik lahendused adresseerida: V. Valter, Poeglastegümnaasium, Tartus.

6. Auhinnasaajate nimed avaldatakse „Tulleviku Radades“.

Mõistatus nr. 25

Silpristsõnad

Kõrvale: 3. Eesti kirjanik (eesnimi ja nimi). 5. Saaremaa loodust iseloomustav põõsas-taim. 7. Spordiriist. 8. Lebama, pikali olema. 10. Kõrgesse ikka jõudnud. 11. Leidub igas teatris. 13. Nõrk valgus, helendus. 14. Eesti naiskirjanik. 15. Ehitis maal. 16. Kirjastusühisus Tartus. 18. Tööväärtus, palk. 20. Munakollane. 21. Väike kast. 23. Põl-lutööriist. 24. Varjudeeriik, surmariik. 26. Ees-ti ajaleht.

Alla: 1. Piiskop eesti ajaloo-st. 2. Leidub raamatus. 3. Eesti luuletaja. 4. Stepp, rohumaa. 5. Eestlaste, eriti mulkide rahvus-toit. 6. Sirguma. 9. Suhkru omadus. 12. Rik-kus aare. 13. Raiska ära! 16. Ära ütleva, lahti ütleva. 17. Hobuse kehaosa. 19. Suvine elamu. 21. Poisi nimi. 22. Külvimaa. 25. Sun-nib naerma. 27. Eesti šokolaaditehas.

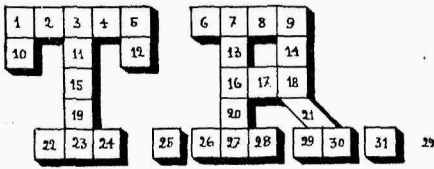
Silpristsõnade õieti lahendajate vahel loositakse auhindadeks: 1. ujumistrikoo Tartu soliidseimast moe, pesu-ja puduärist „Vennad Lepp“, Kaubahoov 2, Tartus ja 2. K./Ü. „Looduse“ väljaandel ilmunud G. Põldmaa populaarteaduslik väärtteos „Mikroobide jahil“ — hind kr. 2.80.

Lahendused saata hiljemalt 5. juuniks s. a. Palume jälgida üldreeglite nõudeid!

Mõistatus nr. 26

Üleskutse noortele

Numbrid asendage tähtedega! Sama num-ber tähistab alati sama tähte. Lahenduse tule-musena saame järgnevas kujundis (1—31) üleskutse noortele, millele kõik Eesti güm-naasiumi- ja keskkoolinoored reageerima peaksid.

Lahenduse võti

- I 32, 8, 23, 25, 2, 2, 33, 14, 31, 20 — 9, 16, 34, 22, 11 = G. Põldmaa populaarteadusliku sisuga uudisteos.
- II 13, 5, 35, 35, 28, 27 — 6, 3, 36, 36 = moe- ja valmisriiete äri Tartus.
- III 23, 39, 25, 23, 9, 10, 27 — 17, 18, 24, 7, 3, 29 = Nobeli laureaadi Grazia Deledda teos.
- IV 30, 27, 10 — 32, 37, 19, 29, 2, 35 = maiusainete kauplus Tartus.
- V 26, 18, 38, 24, 29, 15 — 32, 37, 1, 23 = eesti kirjanik — eesnimi ja nimi.
- VI 4, 37, 35, 10, 36, 37, 12, 21 = eesti pildiajakirju.

Mõistatuse õieti lahendajate vahel loositakse auhinnaks H. Vuolijogi, Udutagused. Lahendused saata hiljemalt 5. juuniks s. a. Palume silmas pidada fildreeglite nõudeid!

Mõistatus nr. 27

Kas tunnete gaaside omadusi?

Füüsika tunnis seletas õpetaja: „Gaasid lahustuvad vedelikkudes. Mida suurem on surve vedeliku pinnale, seda rohkem gaasi võib temas lahustuda. Siin laual on pudel täidetud korgini limonaadiga, milles on lahustunud süsihappugaas. Nüüd avan ma korgi. Surve vedeliku pinnale väheneb ja gaasimullid hakkavad kerkima. Vaadeldge hästi seda nähet ja joonistage kodus vihkudesse, mida olete tähele pannud.“

Saatke joonised toimetusele (lisab juurde „T. R.-de“ toimetust)!

Märkus: Joonisel tuleb tähendada gaasimullide ligikaudne, suhteline suurus kerkimisel.

Nähtust õieti kujutatavate joonistuste saatjate vahel loositakse auhinnaks üks aastakäik (1936./37. õppeaasta) „Tuleviku Radasid“.

Joonised saata hiljemalt 5. juuniks s. a. Palume jälgida üldreeglite nõudeid.

Mõistatus nr. 28

Saatuslik unenägu

Suurtööstur Hammasratas pakkis asju: ta kavatses sõita lennukil välismaale, et sääll turustada tööstussaadusi. Tuli kiirustada, et õigeaks ajaks jõuda lennuväljakule. Keegi koputas uksele. „Sisse“, hüüdis Hammasratas pahaselt, — ta oli annud käsu, et keegi enam ei tülitaks teda enne ärasõitu. Kabinetti astus Taul, kes oli ladude öövahina käitises.

„Noh, mis on, Taul? Aga kiiresti!“ Taul kõhatas ja jutustas kogeldes, et ta tuleb pere-mehe juurde erilise ülesandega. Ta ise ei oleks tulnud, kuid teised töölised on annud nõu, et mingi ja jutustagu. — „Rutem, rutem, ega ma ometi või hilineda,“ kiirustas Hammasratas Tauli, „mõned minutid võivad minule maksta tuhandeid kroone.“

„Ma nägin tunaeile öösi väga halba und Teist. Ma jutustasin seda oma tuttavale käetargale ja unenägu-de-seletajale, kes ütles, et see tähendab ainult halba, ainult halba. Ärge sõitke lennukil!“ Ja Taul jutustas unenäo ning ka sellest järgneva ennustuse. Hammasratas kuulas ja pakkis edasi. Pakkimise lõpetanud, küsis ta Taulilt: „Kui suur on Teie kuupalk?“ Vastuse saanud, Hammasratas kirjutas tšeki Tauli kuupalga suuruses ja ulatas selle hoiatajale, kes küllalt ei osanud tänada peremeest helduse eest.

Pärast tšeki kirjutamist sõitis Hammasratas kiiresti lennuväljakule, ilma et ta oleks kontorisse astunud või kellegagi kõnelnud.

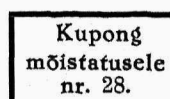
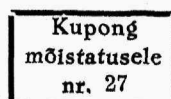
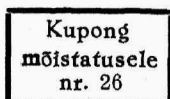
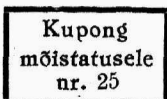
„Imelik härra,“ jutustas Taul teistele töölisele, „andis mulle hää jootraha hoiatuse eest, kuid sõitis ikkagi minema. Lähen kohe kassasse ja võtan raha välja. Saab hääd liigud.“

Kui aga Taul ulatas tšeki kassahoidjale väljamaksmiseks, selgus peremehe „heldus“.

„Siin on Teie kuupalk, mis ette makstud. Ühes sellega teatan Teile, et olete vallandatud. Jumalaga!“ sõnas kassapidaja ehmunud Taulile, kes noruspäi koju poole sammuma hakkas. „Miks? Ma tahtsin ju ainult hääd peremehele...“

Lahendage teie:

1. Miks vallandas Hammasratas Tauli?
2. Millest järeldas kassapidaja, et Taul oli vallandatud?

Märkus: Raskemaks osutub muidugi viimane küsimus, kuid see annab ka rohkem võimalusi oletuste tegemiseks lahendajatele.

Kes eelnevaist küsimusist vähemalt ühe õieti lahendab, nende vahel loositakse auhinnaks 400 g šokolaadi Tartu parimalt maiusainete kauplusest Ida Mälsonilt — Rüütli tän. 1, Tartus, kusjuures aga mõlemale küsimusele õieti vastajal on kaks võiduvõimalust.

Lahendused saata hiljemalt 5. juuniks s. a.

Palume veelkord täpselt täita üldreeglite nõudeid.

Toimetajalt

Eelnevas, Tallinna erinumbris („T. R.“ nr. 9.) kui ka käesolevas, Tartu erinumbris („T. R.“ nr. 10.) ilmunud mõistatuste lahendused avaldatakse „T. R.-de“ järgneva õppeaasta (1936./37.) esimeses numbris. Mõlemas numbris esinevate mõistatuste auhinnad (välja arvatud „T. R.-de“ järgmine aastakäik) saadetakse aga võitjatele kätte veel käesoleva õppeaasta jooksul.

Ühtlasi kasutan juhust ja avaldan käesolevaga tänu kõigile kaasnoortele-mõistatuste sõpradele ning kaastöölistele, kes möödunud õppeaasta jooksul nii rohkearvuliselt mõistatuste lahendamisele kui ka mõistatustenurga sisustamisest osa võtsid.

Toimetaja

Võistlused „T.R.-de“ sisustamiseks

Käesolevaga „Tuleviku Radade“ toimetus kuulutab välja:

1. Fotovõistluse;
2. Lühijuttude võistluse;
3. Vestete võistluse;
4. Populaarteaduslike lühiaartiklite võistluse.

Võistluse tingimused on järgmised:

1. Võistlustest võivad osa võtta kõik „T.R.-de“ lugejad.

2. Fotovõistluse eesmärgiks on saavutada „T.R.-de“ sisustamiseks uusi, algupäraseid kunstfotod. Võistlevaile autoreile jääb vabadus aine valikul. Võistlusest osavõtjatele võib soovitada ainet valida loodusest kõigil aastaegadel, rahvaelust, õpilasteelust jne.

3. Lühijuttude eesmärgiks on saavutada „T.R.-de“ sisustamiseks uusi, algupäraseid lühijuttustusi, novelle, novelle, laaste. Võistlevaile autoreile jääb vabadus teema valikul, kusjuures aga lühijuttustuse aine olgu soovitatavalt kodumaine, õpilastele kodumastust, elurõõmu ja teotahet sugereeriv.

4. Vestete ehk följetonide võistluse eesmärgiks on saavutada uusi, algupäraseid vesteid ehk följetone „T.R.-de“ sisustamiseks. Võistlevaile autoreile jääb vabadus teema valikul, kusjuures veste aine peab olema võimalikult koolielulise tagapõhjaga.

5. Populaarteaduslike lühiaartiklite võistluse eesmärgiks on saavutada uusi, õpilastele huvipakkuvaid populaarteaduslike lühiaartikleid. Võistlevaile autoreile jääb vabadus teema valikul. See võib kuuluda loodusteaduste, maateaduse, täheteaduse, geoloogia, tehnika, kunsti, kirjanduse, ajaloo jne. jne. alale. On lubatud kasutada ka võõraid allikaid, kuid sel juhul tuleb tööle juurde märkida, missuguseid allikaid on kasutatud. Tööde hindamisel pannakse eriliselt rõhku nende huvitavusele.

6. Kõik võistlustööd tulevad saata aadressil: „Tuleviku Radade“ toimetus, postk. 102, Tartus. Töö kui ka selle juurde lisatud ümbrik kandku mingit märkust, kuna autori tõeline nimi ja aadress olgu asetatud tööle lisatud suletud ümbrikusse.

7. Tööle peab olema lisatud vastava võistluse kuponng (vaata käesoleva lehekülje allserva!).

8. Autor võib võistlusest osa võtta ka mitme tööga. Siis, kui autor mõnest (foto, lühijuttude jne.) võistlusest võtab osa mitme tööga, tuleb tal ligi lisada ainult üks võistluse liigile vastav kuponng.

9. Läbivaatamiseks tulevad ainult kõrgeläikelised fotod ja veerandpogna suu-

„T. R.-de“
fotovõistluse
kuponng

„T. R.-de“
lühijutt. võistl.
kuponng

„T. R.-de“
vestete võistl.
kuponng

„T. R.-de“
populaart. lühiaart.
tiklite võistluse
kuponng

ruste paberilehtede ühele küljele masinal trükitud või eriti selge käekirjaga kirjutatud tööd.

10. Tööde vastuvõtmise viimseks tähtpäevaks on 1. sept. 1936. a.

11. Tööd, mis ei vasta eelnevaile nõuetele, jäävad võistlustest kõrvale.

12. Töid hindab ja paremusjärjestab „T.R.-de“ toimetus.

13. Auhinnad on järgmised:

1. Fotovõistlusel:

I — Nobeli laureaadi Wladyslaw St. Reymont'i „Töötatud maa“ — hind kr. 5.75.

II — Nobeli laureaadi Sinclair Lewis'e „Babbitt“ — hind kr. 3.50.

III — Rullfilm — hind kr. 2.50.

2. Lühijuttude võistlusel:

I

II Teoseid kr. 3.— väärtuses.

III Üks aastakäik (1935./36.) „Tuleviku Radasid“.

3. Vestete või följetonide võistlusel:

I

II Teoseid kr. 3.— väärtuses.

III Üks aastakäik (1935./36.) „Tuleviku Radasid“.

4. Populaarteaduslike lühiaartiklite võistlusel:

I

II Teoseid kr. 3.— väärtuses.

III Üks aastakäik (1935./36.) „Tuleviku Radasid“.

14. Kõik auhinnatud tööd jäävad „Tuleviku Radade“ toimetusele kasutamiseks, kes neid võib oma äranägemise järele „T.R.-des“ avaldada.

15. Võistluse tagajärjed avaldatakse sügispoolaastal ilmuvas „T.R.-de“ esimeses numbris (septembrikuul 1936). Enne seda tähtpäeva ei pea toimetus võistlevate autoritega mingit kirjavahetust.

„Tul. Radade“ toimetus

Tuleviku-radalasi

V. Pirk (TPG)

„Ühe käega „spikib“ matemaatika ülesannet, teisega joonestab karikatuure,“ — nii iseloomustas kõrvalasuvat noorurit kunagi keegi taiplik abiturient-klassikaaslane. Ja ega ta vajagi pikki „kommentaare“ ning erihuvide otse „pisiasjalikku“ loetelu — teda „atesteerivad“ kõige paremini „T.R.-de“ seniilmunud numbrid, millede hulgas ei leidu ühtki eksemplari, kus ei esineks mõni karikatuur, linool või mingi muu illustratsioon V. Pirkilt. Kunstnik-tulevikulootus ning esteetik korraga! Püüab isegi tantsides „stiili tabada“, mistõttu on eelistatud partnereid igale tütarlapsele. Lühidalt: kõigi kunstipäraste erihuvide järjekindel taotlus lähendab teda kiirel sammul Pariisile — kunstnikkude Mekale. Õnn kaasa!

Tartu Õhtune Gümnaasium pildisõnas

1) Dir. J. Sütt: „Kord ja distsipliin olgu majas...“ Logaritmide tabel kaanest kaaneni pääs, „loeb“ valemeid pörandalt ja laest. Vabal ajal arvutab Marsi kaugust maakeralt, ning leiutab uusi „kiftemaid“ matemaatilisi võtteid.

2) Alfr. R. Kubbo: „Me pole siia sel-

leks kogunenud, et naljatada, — vaid...“ „Videviku“ näite-, muusikaringi „ekspresident“. Praegu „Tuleviku Radade“ toimkonna liige. Spets mitmel erialal, — nagu: eesti keel, klaverdamine jne.

3) Ülo Kärner: „Ei saanud varem tulla, teate isegi, see rong, — rong...“

Täna tutvustame E. N. K. S. T. G.-d

(Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi Tüt. Gümna. Tartus)

Kooli esimeseks kodanikuks ehk äraseletatult pööblivanemaks, nagu teda nimetavad truud alamad, ehk, nagu üteldakse ametlikus keeles, õpilaskonna vanemaks on I. Põll, kes laialdaste huvidega isikuna tegutseb igal alal ja oma kõrge ameti kandjana kulu- tab eriti ohtralt aega ning vaeva õpilaskonna pidude asjade ajamiseks.

I. Põll

III

II

I

Märkus: Rooma number tähendab rida (I, II, III), araabia number osutab, mitmendal kohal reas asub õpilane.

I 1. E. Lepp on kindlakäeline ja energiline spordiringi juht, kellena paneb endale alluvad isikud energiliselt sportima ä la ta ise. Klassis on ta ühes oma truu naabriga tuntud veendunud vaikusevastasena ja agara õigusenõudjana.

I 2. Mainitud naaber on võrkeelteringi juhataja Z. Rasskasov, kes ajab ka Karuohaka asju ja valgustab kaasläsi eesti keele küsimuses, eriti sest ajast päälle, kui teda ühe kaasränduri poolt Tallinna teekonnal nii umbes upsakaks ja ninakaks keeleteadlaseks peeti. Tegev ka TR-des.

I 3. A. Kurep kui kunsti- ja muusikajumalast vallutatatu on leidnud endale vastava ameti muusikaringi juhatajana. Pääle selle omab ka riskantset õpilaskonna kassameistri kohta ja töötab pärast igat suuremat sissetulekut koos kassaga põgeneda Ameerikasse, pole aga sensatsioonihimuliste meeleepahaks veel ühegi kriminaalse teoga hakkama saanud.

II 1. Majapidamisring on enese usaldanud L. Prosti kätte, kes kohusetruult ja hääsüdamlikult juhhib oma alamaid.

II 2. T. Kuusik kui tuntud näitleja (jumalaparast mitte näitlejana, sest senini on tal tulnud etendada ainult isandaid) peab näiteringi juhataja ametit ja kuna elab põhimõtte järele „lõpp hää, kõik hää“ ja et üks suur lõpp on lähenemas, siis rühhib cum laude poole.

II 3. A. Mathiesen juhatab kirjandus- ja kunstiringi ning näeb rasket vaeva saalidekoratsioonide kallal. Koolis tuntud ka klaverimängijana ja kaaslaste seas raamatute omanikuna ning agara „soovitajana“.

III 1. Karskusasjadega tegeleb M. Vardja, kes oma ringiga peab igasuguseid „rahvusvahelisi“ huviohtuid. Tõsise tööinimesena sobib igati oma tähtsasse ametisse.

III 2. T. Rekk töötab tehnikaringi liikmete töölepanijana ja eesotsas ta enesega võib sedasinast tehnikarahvast sageli näha pimedas füüsikaklassis tegelemas fotoasjandusega. Muidu tuntakse teda kui veristest ning metsikuist asjust vaimustatut, kuigi mõnikord õrnad tundmused ületavad kurjad.

Tartu Tütarlaste Gümnaasiumi õpilaste tegevusest

Kõnevõistlus

6. märtsil kell 16 peeti Kirjanduseringi korraldusel kõnevõistlus, millest võtsid osa üksteistkümmend kõnelejat. Esimene auhind

— „Kalevipoja“ iluväljaanne — otsustati anda T. Konsen'ile (IIIa — g.), kes kõneles teemal „Eestlaste iseloomust“. Teise auhinna vääriliseks osutus L. Sirkel (IVb — kk.),

kelle kõne teemaks oli „Õpilaste isetegevusest“. Kolmanda auhinna sai H. Tamm (IVa — g.), kes kõneles teemal „Ei ole midagi väetimat ega vägevamat kui sõna“.

Deklamatsioonivõistlus.

13. veebruaril kell 16 toimus Kirjanduse ringi korraldusel deklamatsioonivõistlus. Võistlejaid oli kaksteistkümmend. Auhindu anti välja neli — kaks teist ja kaks kolmandat auhinda, kuna deklameerijate üldine tase polnud kuigi kõrge. Teise auhinna vääriliseks osutusid P. Villak IV-a kk. ja A. Anderson I kk., kolmanda auhinna omandasid H. Ploom IV-a kk. ja H. Räisa II kk.

Muusikaringi referaatkoosolek 13. III 36

Koosolek algas kell 17.30. Koosoleku avasõna ütles ringi juhataja abi L. Sütt, millele

T.P.G. kontsertreis L.-Eestisse

Hästiõnnestunud kontserdist „Vanemuises“ 19. märtsil s. a. (vt. TR nr. 8) uut indu saanud, Tartu Poeglastegümnaasiumi, -keskkooli ja Tehnikakooli õpilaste ühine orkester v. õpet. härra A. Nieländeri juhatusel korraldas kontsertreisi Lõuna-Eestisse. Reis toimus 24. ja 25. märtsil.

Palvapäeva eelpäeva lõuna-aeg sõideti Valga, kus õhtul anti Ühisgümnaasiumi ruumes saalitäie publiku ees kontsert, mille sisu oli umbes sama, mis „Vanemuiseski“.

Mitmekesiselt veedetud palvapäeva õhtu-poolikul koguneti jaama, et edasi sõita Võrru. Valklaste rohke poolehoid nähtus rohkearvulisest saatjaskonnast, kes oli jaama kogunenud tartlasi-orkestrante ära saatma.

Võrus korraldatud kontsert möödus samuti nagu Valgas suure edu tähe all. Kontserdi esimeses osas paluti kohalviibiv „Piduliku avamängu“ autor E. Tamm lavale, kelle juhatusel orkester kandis veel kord ette autori loomingut.

Päale kontserdi lõppu sõideti öösi Petseri kaudu Tartu poole tagasi.

Kontsertreisi tulemustega võib täiesti rahule jääda. Edukate esinemiste kohta on sõna võetud Lõuna-Eesti, Valga ja Võru ajakirjanduses, ja on avaldatud lootusi, et nii-

järgnes: õpilase H. Tamm'e referaat teemal „Sibeliuse isikuna ja heliloojana“; klaverisoolo — M. Mikk; Muusikaringi laulukoorilt ettekandeid H. Kullam'i juhatusel; soololaul — H. Säga; klaverisoolo — H. Säga.

Koolidevaheline ettekanneteõhtu.

3.IV 36. a. kell 17 korraldas Muusikaring koolidevahelise ettekannete õhtu, mille sisustasid eranditult T. T. G. ja T. T. K. õpilased. Kavas oli laulusoolosid, tantsu- ja klaveriettekan- deid; laulis kooli õpilaskoor õpet. P. Kon- sap'i juhatusel ja Muusikaringi laulukoor õpilase H. Kullam'i juhatusel. Õhtu lõppes hoogsalt „Eesti valsi- ga“ T. T. G. ja T. T. K. mandoliinide orkestrilt.

H. Kullam

suguste kontsertreiside korraldamiseks ka tulevikus tuleks võimalusi soetada. A. V.

Pärnu Linna Tütarlaste Gümnaasiumi isetegevusest.

PLTG-is teotseb õpilasring „Lotos“, mille liikmete arv ulatub sajani. Selle ainsa kooli ringi töö on mitmekesine. Ringisse kuuluvad kirjandus-, spordi- ja muusikatoimkond.

Ringi vanemaks on õpet. hr. Linnolt. Käesoleval aastal valiti ringile uus juhatus. Esinaiseks valiti V. Vihman (IVg kl.). Kirjandustoimkond, mille juhatajaks õpil. H. Tõõtsi (IVg kl.), annab välja seina ajakirja „Lotos“. Leht ilmub kord kuus.

Sporditoimkond korraldab klassidevahelisi võrkpalli-võistlusi. Tal on kavatsus kutsuda võistlema teiste koolide naiskondi. Toimkonna juhataja on õpil. L. Liinson (IVg kl.).

Ring omab raamatukogu, mida aegajalt täiendatakse uemate kirjanduslikkude teostega. Raamatukogu on avatud kaks korda nädalas. „Lotos“ korraldab muusika- ning referaatõhtuid, kus esineb ka „Lotose“ kvartett. Igal sügisel korraldatakse traditsiooniline „Lotose“ pidu.

KIELENUURK

Toimetaja mag. Joh. Aavik

Germanismid

Nüüdsel rahvusliku tõusu ajal sõditakse meil ka keeleliste võõrapärasuste vastu. Mõned lähevad selles otse liiale, tahtes keelest kõrvaldada süütumaid, tarviliisi ja kasulikke laensõnu, nagu näiteks sõna *uur*, tarvitate selle asemel *taskukell* või lihtsalt *kell*.

Teiselt poolt aga samad *uuri* põlgajad tarvitavad ise kõige südamerahuga võõrast halba ja tarbetut saksapärasust kui „kade tema *pääle*“ (neidisch *auf ihn*), kuna siin on kindlasti eestilisem ütelda „kade *temale*“, samuti kui „pahane, vihane *temale*“.

Tagasi tulles „kell-uuri“-küsimuse juure tähendatagu, et nende sõnadega saab ja tuleb vahet teha kahe eri liiki ajanäitajate vahel: *uur* — väike, taskus või randmel kantav, *kell* — suur, mis seinal ripub, kaminal asetseb või tornis seisab.

Seepärast ei ole mingit põhjust *uuri* vältida, seda enam et *uur* polegi puht-saksa päritolu, vaid ta algjuured ulatuvad kreeka keele.

Uusi sõnu

turm [turma] — hukatus, häving: ‚see oli talle turmaks‘. Sellest verb *turmama* — hukatusse saatma, hävitama: ‚ta hulljulgus turmas ta; — liigjoomise ning korratuma eluga turmas ta oma tervise‘. Sellest ka veel omadussõna *turmaline* — hukatuslik, kahjulik, hävitav: ‚selle kliima turmaline mõju rikkus ta tervise‘.

niimama — leidma puudu olevat (saksa „vermissen“): ‚pärasit võitlust ja vaenlaste tagaajamist niimati 20 meest‘; — ma niiman temas südamehäädust‘. Sõna *niimama* ei ole

küll veel mitte ametlik (Muugi sõnaraamatus ta puudub), aga teda on juba kirjanduses tarvitatud, koguni K. A. Hindrey poolt, kes muidu on keeleuuenduse suhtes nii tagasihoidlik ja kriitiline. Sõna *niimama* kõrval on tarvitatud ka *puudama*, mida aga pean halvaks sõnaks, mille tarvitamist tuleb vältida.

Halvad sõnad

Meie praeguses keeles esinebki palju halbu sõnu; mõned neist on kahjuks hakanud isegi kooliraamatuisse pääsma, kust nad noorsoole nakkavad. Niisuguseist halvust sõnust mainitagu päälle ülalmainitud „puudama“ veel *oles* — parem *olend* (genitiiv *olendi*), *olelema* — parem *olemas olema* (või võõrsõna *eksisteerima*), *olelus* — parem *olemasolu* (või *eksistents*), *kuuletuma* — parem *sõna kuulma*, *kuuletu* — parem *sõnakuulmatu*, *täheldama* — parem *tähele panema*, *sihind* — parem *tendents*, *mihus* — eriti halb sõna, parem *kvaliteet*, *mihustama* (veider!) — parem *kvalifitseerima* jne.

Osa niisuguseist halvust sõnust on moodustatud lühemuse saavutamiseks, osa võõrsõnade vältimiseks. Kuid mitte iga lähemus ei ole häa, nimelt mitte niisugune, mis sünnib keele maitse arvel, ja samuti mitte iga „oma“ sõna vääri asendama võõrsõna. Paremi esialgu võõrsõna kui halb oma sõna. Ja niisugune ebakohane oma sõna on ka *pärimus*, parem selle asemel *traditsioon*.

Kuna niisuguseid halbu uusi sõnu on, nagu öeldud, viimasel ajal tungimas eesti keele üsna rohkel arvul, siis on põhjust ka edaspidi selle küsimuse juure veel korduvalt tagasi tulla.

Joh. Aavik

Toimetuselt.

Käesolev „TR-de“ 10. nr. on viimane sel kooliaastal. Järgmine nr. ilmub septembris. Toimetus tänab kõiki oma innukaid kaas-

töölisi, lugejaid ja levitajaid ja loodab, et nad järgmiselgi kooliaastal jäävad „TR-de“ sõpradeks. Kaastööd järgmise (11.) numbriga jaoks palume saata hiljemalt 10.-ndaks septembriks.

Toimetusele saadetud.

Lumen. Tallinna Prantsuse Lütseumi Kultuuriringi ajakiri. Kevad 1936.

Eesti Kirjandus, nr. 4.

Eesti Naine, nr. 4—5.

Taluperenaine, nr. 5.

Fr. Toomus, **Friedrich Nietzsche.** Eesti Kirjanduse Seltsi kirj. 157 lk. Hind kr. 1.50.

Enn Kippel, **Suure nutu ajal I.** Romaan Vene-Liivi sõjast. Noor-Eesti kirj. 305 lk. Hind kr. 3.25.

Helmi Mäelo, **Teras.** Romaan tütarlastele. Noor-Eesti kirj. 256 lk. Hind kr. 3.25.

Murdlained. Läänemaa ühisgümnaasiumi ja Keskkooli album. 1935/36. V aastak. Aprill. Toimetus: õp. Henn Sirk ja õpilased Helmi Karro, Ervin Aleve ja Johannes Kelder.

A. Puškin, **Valik luulet.** Lüürika — eepika — draama. Tõlk. A. Oras, B. Alver, H. Talvik, P. Viiding. Eesti Kirj. Seltsi kirj. 244 lk. Hind kr. 3.75.

Ioli. Tartu Kommertsgümna., Keskkooli ja Kaubanduskooli ajakiri. 1935./36. nr. 4.

Eesti Kirjastuse Kooperatiivilt
Tartus:

Jaan Kärner, **Sada viiskümmend aastat eesti luulet.** Valik armastuse-, looduse-, kodu- ja isamaalaule. E. Kollomi kaas ja puugravüürid. 346 lk.

A. Hint, **Vatku tööbilas.** Romaan. E. Järve kaas, vinjetid ja illustratsioonid. 276 lk. Hind kr. 3.45.

Jack London, **Merehunt.** Romaan. Inglise keelest Jüri Variste. 320 lk. Hind kr. 4.

ÕPILASED!

UUEST KOOLIAASTAST PÄÄLE
OLGE 100%-DILISELT

„TULEVIKU RADADE“

L U G E J A D

SELLEGA AITATE KÕIGE PAREMINI KAASA OMA AJAKIRJA
SISUSTAMISEKS JA ARENDAMISEKS

„Tuleviku Rajad“ ilmuvad üks kord kuus (välja arvatud juuni, juuli ja august). Tellimishind kr. 2.— kogu õppeaastas, 90 snt. sügispoolaasta, 115 snt. kevadpoolaasta. Üksiknumber — 25 snt. Vastutav tegevtoimetaja: Harald Jänes. Toimetus: Joh. Aavik, O. J. Kiisel, J. Nõmmik, Oskar Parlo, Jaan Roos, Helene Tamverk, Aleksander Vaigla. Väljaandja: Eesti Keskkooliõpetajate Kogu. Toimetuse aadress: Tartu, postkast 102. Talituse aadress: Tallinn, Sakala 51 (end. Väike-Pärnu mnt. 19-a.). Tarvitamata jäänud käsikirju alal ei hoita. Käsikiri saadetakse tagasi, kui selleks on lisatud mark.

Meie kevadised uudisteased:

L. ANVELT: **Elu hirm.** *Romaan. Hind kr. 2.50.*

See on lugu ühest kummalisest pastoripojast selle varasest noorusest kuni mehekssaamiseni.

E. KIPPEL: **Suure nutu ajal.** *Ajalooline romaan Vene-Liivi sõjast. Hind kr. 3.25.*

See on ülihuvitav olustikuromaan, mis valgustab üksikasjades neid olusid ning sõjakoleduisi, millised valitsesid meie maal 16. sajandil, mil möllas siin Vene-Liivi sõda.

H. MÄELO: **Teras.** *Romaan tütarlastele. Hind kr. 3.25.*

„TERAS“ käsitleb ühe tütarlapse elu koolis – Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi Tütarlaste Gümnaasiumis. Palju huvitavat ja igale koolinoorele nii lähedast leidub selles teoses, kuna paljudki romaani tege-
lased on veel praegugi koolipöllumil töötavad õpetajad.

P. A. SPEEK: **Attaboy.** *Jutustus eestlaste elust Ameerikas. Hind 1 kr.*

Autor kirjeldab siin neid olukordi ja raskusi, millistesse satub väljäreändaja Ameerikas. Teos on rikkalikult illustreeritud.

O.-Ü. „NOOR-EESTI“ KIRJASTUS
Raamatukauplus Tartus, Rüütli 11

Uus keskkooli- ja gümnaasiuminoorsoo ajakiri

„TULEVIKU RAJAD“

ilmub käesolevast õppeaastast alates pidevalt. Õppetöö ajal ilmub ajakirja iga kuu üks number järgmiste kuude jooksul: sept., okt., nov., dets., jaan., veebr., märts, apr. ja mai.

Õpilased, vilistlased, õpetajad! Tehke kaastööd „Tuleviku Radadele“!

Aidake kaasa „Tuleviku Radade“ levimisele!

Kaastöö saata „Tuleviku Radade“ toimetusele Tartu, postkast 102. Tellimused ja kuulutused saata talitusele Tallinn, Sakala 51 (end. Väike-Pärnu mnt). Raha maksta posti jooksvale arvele nr. 315.

„Tuleviku Rajad“ maksavad:

sügispoolaasta (4 numbrit) — 90 snt., kevadpoolaasta (5 nr.) — 115 snt.,
kogu õppeaasta (9 nr.) — 2 kr., üksiknumber — 25 snt.

„Tuleviku Radu“ saab tellida ka igast postkontorist.

Tallinnas müügil Kooli Kooperatiivis, Tartus — Ajakirj. kontorist (Rüütli tn.).